

Sunday Chabura

Davening from an iphone

מאת הרב ירחמיאל פילד

ידן ברטא דעשירא
ביר. פרשו רבי
שירא ורבי האי חסדו
זיל ר' יוחנן קבר ר' בנים
זכרים ובי העשרי שבהן
נפל לתוך יורה גדולה
שהיתה תחתית ריחור
קשה וזקן חסדו כשרו
תקם נטל ר' יוחנן עצם
שלו אצבע קשה שלו
והיה כשרו ור' נחמן
בזב אחריס ורבי דאמר כי
נשאר לו בן אחד ושמו ר'
מחנה לבביל מארץ
ישראל לבביל לטור חודה
לפי שמואל:

ליכונתו דע"י

הא לָן וְהָא אֲדָוָה. פִּי רַשִׁי לֵבִי אֶל
לְשׁוֹנִי מִמַּחֲתָה לֹא הוּא יִסְקֹרֵן שֶׁ
לֹא הִיָּה טוֹבָא אֲלֵא בְּזִמְנָא שֶׁהָיוּבֵל טוֹבָא וְכֵן
לֹא הִיָּה הָיוּבֵל טוֹבָא כְּדֹאמְרִינָן בְּמִסְכַּת
מִדְבָּר ר' יוֹסֵפִין מְדַבֵּר שֶׁלֹּא הִיָּה טוֹבָא
מִיָּמֵינוּ וְיָמֵינוּ הָא לָן וְהָא אֲדָוָה לֵבִי לֵבִי

במחנה. וי"מ הא לן והא להו לענין
במחנה שמהרץ נא"י וכן נבדל:
האמר רבי יוחנן דין גרמא
בשיראזה ביד. פ"י רש"י דלאסח חסוב
בד"י יוחנן מסתמא לא היו אלף יסורין
של אהבה. וימיה דהא מסיק דהיכא
דלא הוו ליה צנים כלל לא הוו יסורין
של אהבה והרי כמה דיקים שלא היו
לצנים צנים (א). ואי משום צנות ר' יוחנן
גמא לאו ליה צנות צב? במרל דקדושת
(אבא 97) ונראה לפרש דהיי פריך
האמר ר' יוחנן דין גרמא וכו' אלמא
ממדהוה רגיל לנחם אחרים בך ש"מ
דהוו יסורין של אהבה. אבל איש תלוי
בך שהדיקים עמם פעמים משונים
מיסורין: (ב) ה"ג לא ב"י אדם ויבה
שתי ש"ח הוא. אבל אין לגרום * אין
לדעת ווכי דהא כמה דיקים ווכין
לשמי שלמות בוגן (ג) רבי דבילאמריין
למרל במרל דהריות (אבא 97) (ד):

דינא ב"א דינא. הרבה זמנים יש
שלוקח גופם ובזמנאם אלא הם היו
יודעים שלא היה נותן שביעה לארסייה
היו רוצים לרמוח לו שלא יעשה עוד:
שלא ידא דבר חוצץ ביני דבין
הקרי. אבל מלתא דקביעה כגון ארון
ומיכה אין זה הפסק. אבל מטה גראה
שאין זה קטע: **אלא** אימא סבוך
המטות. שלא היה עושה מלאכה עד
המפלט. ורש"י פירש אפילו ללמוד
המסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעתי
מנא ליה. אבל ראה דשרי ללמוד
קודם דלקמן בפרק שני (דף יד ב)
אמרין דרב מקדים ומשי ידיו ומצרך
מפני פרקיה וקרי ק"ש כי מטא זמן
ק"ש וכו': **כל** הנותן במוט^ל בין
בצפון בדרום וכו'. ולא מין מזרח למערב
ידוקא כשישן עם אשתו מפני שהשכינה
נמצאיה בין מזרח למערב והיה הדבר
נגזף לשכב אלא אשתו מפני
התשמיש וכן משמע ומוכחי קראי:
המפלט

מתפלל

ובנים. קא סלקא דעמיה
ומולדה צהרת ומולדה.
שאת כזמר לן שניה לה כק
חומה מקודשות זה ומזרע

וקובר את בניו מוחרצין לו על כל עונותיו אמר
 ליה רבי יוחנן בשלמא תורה וגמילות חסדים
 דכתיב^א בחסד ואמת יכופר עון חסד זו גמילות
 חסדים שנאמר^ב רודף צדקה וחסד ימצא חיים
 צדקה וכבוד אמת זו תורה^ג שנאמר^ד אמת
 קנה ואל תמכור אלא קובר את בניו מנין תנא
 ליה ההוא סבא משום ר' שמעון בן יוחאי
 אתיא עון עון כתיב הכא בחסד ואמת יכופר
 עון וכתיב התם^ה ומשלם עון אבות אל חיק
 בניהם. א"ר יוחנן נגעים ובנים אינן יסורין של
 אהבה ונגעים לא והתניא כל מי שיש בו אחד
 מארבעה מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח
 כפרה מזבח כפרה הוו יסורין של אהבה לא
 הוו ואב"א^ו הא לן והא להו ואי בעית אימא
 הא בצנעא הא בפרהסיא ובנים לא היכי דמי
 אילימא דהוו להו ומתו והא^ז א"ר יוחנן דין
 גרמא דעשיראה ביד אלא הא דלא הוו ליה
 כלל והא דהוו ליה ומתו. רבי חייא בר אבא
 חלש על לגביה ר' יוחנן א"ל חביבין עליך
 יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ירך
 ירב ליה ידיה ואוקמיה. ר' יוחנן חלש על
 לגביה ר' תנינא א"ל חביבין עליך יסורין א"ל
 לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ירך ירב ליה ידיה
 (ב) ואוקמיה אמאי לוקים ר' יוחנן לנפשיה אמרי
^א אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים רבי
 אליעזר^ב חלש על לגביה רבי יוחנן הוא דהוה
 קא גיי בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא
 חזייה דהוה קא בבי ר' אליעזר^ג א"ל אמאי קא
 בכית אי משום תורה דלא אפשר^ד שנינו אחד
 המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו
 לשמים ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה
 לשתי שלחנות^ה ואי משום בני דין גרמא
 דעשיראה ביד א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא
 קא בכינא א"ל על דא ודאי קא בכית ובכו
 תרוייהו אדהכי והכי א"ל חביבין עליך יסורין
 א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ירך ירב ליה
 ידיה ואוקמיה. רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה

יה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב
ליה לעיין מד במיליה אמר להו ומי חשידנא
בכה רעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא
אמרו ליה הכי שמוע לן דלא יהיב מד שבישא
יק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו
גנבא גנב ומעמא מעים אמר להו קבילנא עלי
דך חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייך חלא
אכא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער
מטתי *ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדר
ומטתי ממש והאמור רב יהודה אמר רב ואיתימא
רבי יוחנן ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל לא תימ
נה בין צפון לדרום דא"ר^ב חמא רבכי חנינא אמ
רים שנאמר וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים
וא צפונך תמלא בטנם וכתוב התם וימלאו יס
שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ול
רף נפשו באפו הלמעך תעזב ארץ ולא עוד
ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר צור ילד

מקשה מאמוראים על חנו אלא מדברי עצמו: [3] עין ביי ארזי ס' ג דין
יש לו בנים זכרים עיינו: [7] בערוך ערך גורם מי אחר ענש שן היה דאני
לדרום וקאי על הביתא דאבא בנימין דלא חגי טעם, ומפשי' רשיי והתסי'
מובא באסיפת זקנים על ברכות:

מסורת הש"ס
עם הוספות

[illegible]

הנהגות הב"ח

היה מאלד כדאמרין כ"מ השוכר
את הפועלים (דף מד.) : אי משום תורה.
אלא למדא הרבה כדנניק : אחד
המרבא ואחד הממעיט. לענין קרננות
שניה בשלמי נמוח (דף ק.) נלמד
צעות שמה רית נמוח ^(דף קנא) ונמנה רית
נימוח ^א ללמדך שאחד המרבה וכו' : אי
משום מונו. שאין עשיר : על דא
וראי קא בבית. על זה ודאי ין ק
לנכות : דני. פניות : תקיפה. המחמיל :
לענין מר במיליה. יפסעם כמעשו :
אי איכא דרשמי על מילתא לימא.
אס ין כסס שמע על דבר שאני
גרד לחור ב יודעיני : שבידאי. מלכו

גליון הש"ס

תובי דיה לא ברי, איך
אדם וזכה ברי, מי שמת
דף נס מ"ב מוס' ד"ה
לרשום:

מדינת אור חשולם

טעם גנגה: פארן 'מטות'. כל ימי
 מזהרני שלא לעשות מלכא ושלא
 לעסוק במורה כעמדמי ממנתי עד
 שאקרא ק"ש ואחפנל: צפון 'דרום.
 ראשה ומרגלותיה זה לצפון זה לדרום.
 וגרלה צעמי כשעריה צמורה או
 צמערב² לפיך נכון להסב דרך משמש
 לרמות אחרות: וצפונך. לשון צפון
 וסיפיה דקרא יסעו צנים: תבא
 במנה. תמלא ימי הכיוס: טורף
 נשיו באפו. קר אומר אשר גרמה קר
 לערוף את נפשו צנניק ומה היא
 תבא ו תחבר ימי אחרים ואחרים את

הַיְסָסִים וְהַפְסָסִים מִן הַמִּשְׁכָּן לְמִן
נִסְתִּי לַפָּנִי ה' (ש"ה 6): הַמִּשְׁכָּן
תָּנוּב אֲרִץ. וְכִי כְּבוֹד הָיִיתָ
שֶׁבַעֲבִיר שִׁילָתָה (ז) תִּסְתַּחֲק הַשְׁכֵּנָה
יִשְׁוּבוּ אֶת חֲבִיר הַמִּתְפַּלֵּל לַפָּנִי:
לוֹחַ

תפלתו שתהא לפני מַמְטִי
= מִנֵּן לַמֶּתַפֵּל שֶׁלֹּא יִהְיֶה
לפני מַמְטִי אִימָא = כְּמוֹךְ
רַבִּי יִצְחָק כֹּל הַגּוֹתֵן מִשְׁתֵּן בֵּין

הנחמן בר יצחק אמר אף אין
ללדת והנה תומים בבטנה:
הנחמן את חברו ונא מורחם

תשי' ואת המתין לו מה שברו

אמר
 "יש דלא וכו' דכתב דאולי הגי' א"י חסא והוא מילתא באפי נפשה ראבא
 מא וכו' הרשב"ם בבב"ב קטז ע"א וי"מ ביר סעודה הבראה לאכל (גליון 1)
 זו, ורבי יצחק הרי כתב בעצמו טעמו (דבש חמר) ועיין בספר רצוף אהבה

כלומר כשהוא פתוח ואף על גב דירושלמי יליף מקרא לשקוד על
לחמתי דמשמע אפילו אינה פתוחה אלא הדלת נעול נמי לריך שיכנס
לפנים משני דלחמות תלמודא דידן עיקר דהוא נראה וירושלמי
יליף לה מלשקוד על דלחמתי ונאלי לה מהך ילפותא ויליף לה
מלשמור מזוזות פתחי אלמא דוקא
בפתוח לרשות הרבים: ועוד
נראה לפע"ד דסבירא ליה לר"מ
דהך דירושלמי דרשה אחרתא היא
דלא אחא ללמד דיכנס אדם שיעור
שמי דלחמות דכבר למדנוהו מקרא
לשמור מזוזות פתחי אלא אחא
ללמד דכל בית הכנסת לריך שיעשו

עזרה לפני בית הכנסת כדי שיכנס אדם לפנים משני דלחמות דוגמת
האולם שהיה לפני ההיכל דלא כבתי תפילות של אומות העולם עובדי
עבודה זרה דאין נכנסין אלא לפנים מדלת אחד ונראה דהטעם הוא
להורות דאף על פי דבמדת מלך בשר ודם מי שמבקש איזה שאלה
מן המלך אינו נכנס לפני המלך לטרקלין שלו אלא עומד בחצר ושואל
על ידי עבדו של מלך שנכנס לטרקלין לפני המלך אבל במדת מלך
מלכי המלכים הקב"ה אסור לשאול על ידי שום אמצעי לא על ידי
מלאך ולא על ידי שרף וכדי להורות על אמונה זו ועיקר זה לריך
האדם ליכנס לפנים משני דלחמות כלומר דאע"פ שבבתי לעזרה שלפני
הטרקלין של מלך מלכי המלכים הקב"ה אין אנכי מבקש על ידי אמצעי
שיכנס לטרקלין ולשאול שאלתי על ידי אחד ממשרתי אלא אני נכנס
לצית הכנסת עצמו לטרקלין של מלך מלכי המלכים הקב"ה ומבקש
מלפניו יתבצר ולא על ידי שום אמצעי אבל אומות העולם שמעמידין
עבודה זרה בצית תפילתם ומעלין דעתם שעבודה זרה זו היא האמצעי

שעל ידה יתן להם הקב"ה שאלתם לפיכך אין להם אלא דלת אחד
ובא"ה הדברים רבה פרשת כי תבא (פרשה ז אות ג) אמרו כי
ויתן לך שער וכו' נראה דרצונו לומר שמונה הפסיעות שאתה פוסע
בעצמו ולא על ידי שליח שיהא אמצעי צנו לציין הקב"ה ועל כן נותן לך שער
על קיום וחזק אמונה זו בלג כל ישראל שעל ידי כן
נכנסין דלת לפנים מדלתא:

בא"כג וצריך שלא יהא שום דבר חוצץ בינו לבין הקיר.
פשוט בפרק קמא דברכות (ה:) ומשמע התם דמטה מוללת
וכתבו המוספות (ד"ה שלא) דמילתא דקביעה כגון ארון ומיזה אין
זה הפסק אבל מטה נראה שאין זה קבוע ע"כ. ונראה דהיינו דוקא
מטה שבזמן חכמי התלמוד שהיה לישיבה אצל
לשיבה הוא וכתב ה"ר דוד אבודרהם (עמ' 56) בשם חידושי
דב"ש טו דוקא דבר שהוא חוצץ כגון
הפסק מטה שהוא מקום חשוב
שרחבה ארבעה וגבהה עשרה אצל
דבר מועט אינו נקרא הפסק שא"כ

היאך מתפללים בצית הכנסת לפני הספסלים שיושבים בהן וכן כתב
בארמאות חיים (סי' ה) בשם הראב"ד וכתב עוד ה"ר דוד אבודרהם
(שם) שנשאל הרמב"ם (תשו' מהד' פריימן סי' כ) מהו הדבר הנקרא
חוצץ צינו וצין הקיר ולמה מנעוהו ואם בכלל התצורה הזאת כלי מילת
שחולין אותן על כחלי הצית לנוי וזהו שאין צולטות אס זה
בכלל האיסור או לא והשיב שהטעם שהצרכו להתקרב אל הקיר צעת
התפילה הוא כדי שלא יהא לפניו דבר שיצטל כוונתו והצגדים התלויים
אינם אסורים אצל אינו נכון שיצדיל צינו וצין הקיר ארון ושקים וכיוצא
בהם מכלי הצית כי הדברים האלו מצוללים הכוונה והצגדים המצויירים
אע"פ שאין צולטות אין נכון להתפלל כנגדן מהטעם שאמרו כדי
שלא יהא מצב ציורם ולא יכוין בתפילתו ואמרו רגילים להעלים
יון עיניו צעת התפילה בזמן שיקרה לנו להתפלל כנגד בגד או כותל
מצייר עכ"ל (ד) ●

יד וצריך שלא יהא שום דבר חוצץ וכו'. בפרק קמא דברכות וכתבו המוספות דמילתא דקביעה כגון ארון ומיזה אין זה הפסק
אבל מטה נראה שאין זה קבוע ע"כ וכתב צ"ו ונראה דהיינו דוקא מטה שבזמן חכמי התלמוד שהיה לישיבה אצל מטה דידן העשויה
לשיבה הוא קבוע עכ"ל ומימה דלמאי שסובר צית יוסף דהמוספות נא לפסוק הוראה דמטה הוה הפסק לאיזה לורך כתבו הוראה לזמן
חכמי התלמוד ועוד הלא מפורש בתלמוד דמטה דידהו הוה הפסק ואם כן קשה מאי אצל מטה נראה שאין זה קבוע דמאי נראה דקאמרי
כאלו חידשו הדין מדעתם והרי הוא מפורש בגמרא ועל כן הדבר פשוט דעל מטה דידן קאמרי המוספות דנראה שאין זה קבוע דכיון
שלפעמים משני מקום המטה ממקום זה למקום אחר ולא דמי לארון ומיזה שהוא קבוע במקום אחד לעולם דאע"פ דמוציאין הציבה
לחוב העיר בתעניות מכל מקום חזרין ומכניסין אותה ומעמידין אותה במקומה הראשון והוי ליה קבוע כן נראה לי פשוט. ואפשר דגם
צ"י הדין כן מדברי המוספות אלא שצא לחלוק עליהם דנראה לחלק בין מטה דחכמי התלמוד למטה דידן מיהו העיקר כמו שכתבו המוספות
ומטעמא דפירשתי וכו' והכי נקטינן דמטה דידן נמי הוה הפסק:

דרכי משה

(ד) ובפרד"י ריש כל הצלמים (ע"ד וע"א) (סי' תתמ) תשובת ר'
אפרים לר' יואל על צורות עופות וסוסים המצויירים בבית הכנסת
אם מותר להתפלל שם והשיב דאין כאן בית מיחוש ור' אליקים צוה
להסירם בעיר קלוגיא ור"מ כתב אלו המצויירין צורות במחזורים לא
יפה עושין שמתוך כך שמסתכלים בהם אינם מכוונים לבם אבל משום
לא תעשה לך פסל ליכא וכו' ובתשובת הרא"ש כלל ה' סי' ב' כתב

פרישה

(ג) שיכנס לפנים מבי דלתות. נראה דרצו מדקדק לכפות לשון לפנים
דאלו רב חסדא לא אמר אלא יכנס שיעור ב' פתחים. ועל דרך הקור נראה
לי שרמזו שיכוין כוונתו שיתכנס תפילתו לפנים מהב' שמות הנקראים דלחמות
וחוה שיהיה עצמו סתומ וסתם ותגיע התפילה שמה: (נד) וצריך שלא
יהא שום דבר חוצץ. כתב צ"י אחא בגמרא דמטה מוללת ונראה דהיינו דוקא

הגהות והערות

טו בדפוס"ר בית נוסף כאן "שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר": טז עיין הגהות והערות לעיל סי' ג' אות ב': יז ב"ה בדפוס"ר וכן העתיק בד"מ
הארון וכן הוא בתשובות הרמב"ם (הוצאת פריימן) סי' כ. ובדפוסים שלפנינו נדפס "להעצים עיניו": יח הרא"ש ש נשאל אם מותר לתלות בביהכ"נ לצד
ההיכל ולהתפלל כנגדה. והשיב "שנהגו איסור בכאן בטוליתולא להניח מחצלת כזו בביהכ"נ לישב עליה כ"ש לתלותה בצד ההיכל וכו' ובין שכן נראה לי
שאסור לתלותה בביהכ"נ כלל כ"ש בצדי ההיכל וצריך להוציאה מביהכ"נ כדי שלא ישאר לה שום זכר בביהכ"נ כי מה לנו להניח בביהכ"נ שלנו דבר כזה
שהוא מוכן ומזומן לתפלתם" עכ"ל. ולפ"ז מה שכתב בד"מ וכו' להניח בצדי ביהכ"נ (והנוסח בד"מ הארון "להשימן") כונתו לתלות על כחלי ביהכ"נ:

(הגהות אלפסי החדשים): יט (נט) יקבע מקום (כה) לתפלתו שלא ישגהו אם לא לצורך ואין די בכה שיקבע לו ב"ה להתפלל אלא גם בב"ה שקבוע בה צריך שיהיה לו (ס) מקום (כו) קבוע: כ יכנס (סא) שיעור (כו) [ה] שני פתחים ואח"כ יתפלל. י"מ שיעור שני פתחים דהיינו ח' טפחים יכנס לפנים שלא ישב אצל הפתח שנראה כמשאוי ישיבת ב"ה יולפ"ז אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח אין בכך כלום יו"מ שהטעם מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכון ולפי זה אם אינו פתוח לרה"ר אין בכך כלום י"מ שלא ימהר להתפלל מיד כשנכנס אלא (סב) ישהה שיעור שני פתחים ונכון לחוש לכל הפיו **כא** צריך (סג) שלא יהא דבר חוצץ (סד) בינו ובין הקיר ודבר קבוע כגון ארון (כה) ותיבה אינם חוצצים (ולא חשיב מחילה (סו) רק נדנר גדול שגגהו י' (כט) [ו] (סז) ורחטו ד' אצל דבר קטן (סח) לא חשיב הפסק) (אזכרה ואורחות חיים נסח הראש"ד) וכן בעלי חיים אינם חוצצים אפילו "אדם אינו חוצץ: הגה ול"ז דעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ ואפשר דנפל טעם נספרי: **כב** "יש מי שאומר (סט) שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם [ו] וטוב לחוש לדבריו: **כג** "הבגדים המצויירים אע"פ שאינם בולטות (ע) אין נכון להתפלל כנגדם ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כוחל (ל) מצויר יעלים עיניו: הגה ולכן אסור ג"כ לזייר (עא) ציורים נספריים שמתפללין בהם

באר היטב

הר"ן. ועיין במשנה יד אליהו סי' ז': (כה) לתפלתו. גם כשמתפלל צימו יקבע מקום שלא יצללוהו בני הבית: (כו) קבוע. ומוך ד' אמות חשיב מקום א' דא"ל לזמנא מ"א: (כז) שני פתחים. מכנידין נפתח זה"כ שיקנוס הגדול תחלה הואיל וראוי למוזוה ש"ס נרכות: (כח) ומינה וכחב צ"י וה"ה מטה דידן העשוי לשכינה מיקרי קבוע. והנ"ל חולק עליו וס"ל דלא מיקרי קבוע דלפעמים נוטלה ומעמידה במקום אחר והוכיח כן מחמ"ס ע"ש והמ"א קוטר הוכחתו ע"ש והפרי"ח הסכים עם הנ"ל דלא כמ"א ע"ש. עיין ט"ז שהקשה על הנ"ל למה לא משני כפשוטה דעת המקשה ומיירי צמטה העשוי לשכינה ע"ש וכ"כ צפר"ח ע"ש. ולא הצנתי דא"כ מה היה מתפאר כל ימי היימי מצטער ר"ל היימי וזהו מה זהו והירות הלא יותר טוב היה אם היה מתפלל אצל הכותל וק"ל: (כט) ורחטו ד'. ונ"ע דנהגו להתפלל לפני השטענד"ר ששניחין עליו הסדורים והוא גבוה יו"ד ורחטו ד' מ"א ע"ש. וט"ז כתב כל הדברים שהם לצורך התפלה צנח"כ אין שייך חצינה וע"כ נהגו שיש לכל אחד שטענד"ר אע"פ שגבוהים יו"ד ורחטו ד'. ומטעם זה נ"ל דשלחן צניח לא חשבו נמי הפסק וחצינה לתפלה דהשלחן הוא צורך התפלה שמיני הספר עליו. ומ"מ נראה דלא צמדי דחצינה צנו לצין הכותל אם א"ל בקלות להתפלל בע"א כגון לפעמים שמתפללין צו"ד באיזה חדר וא"ל לכל אדם לעמוד צלי חצינה לכותל כדאי אל יעכב התפלה צמדי זה וליקן צמדי אחר להתפלל דאין זה אלא למנוח מן המנוחה ולית ביה איסורא כשצריך לך מנד דוסק המקום. ומ"מ יעלים עיניו או יתפלל ממך הסדור ולא יצטו לחוץ כדי שלא יצא ליד צנוול כוונה עכ"ל ט"ז: (ל) מנייר. ומטעם זה אסור לזייר ציורים נכוח

שערי תשובה

לקדושה עיין סס: [ה] שני פתחים. עיין צנח"ר היטב ועיין צרכי יוסף שהביא דברי המדרש פ' כי תבוא מנח"ל הפירוש הא' שנש"ע שיש לו ליכנס דלת לפנים מדלת כו' ע"ש: [ו] ורחטו ד'. ענה"ט: [ז] מ"א ע"ש שטוב לחוש שלא להתפלל אחרי"י שום אדם הפרי"ח חולק והוכיח מהש"ס דמוחר ולכן הנוהג הו"ל כפסוק מן הדבר ועושהו שנקרא הדיוט ע"ש ואין זה מוכרח כיון דש"ס וא"ת הוא

עליו וס"ל דלא מיקרי קבוע דלפעמים נוטלה ומעמידה במקום אחר והוכיח כן מחמ"ס ע"ש והמ"א קוטר הוכחתו ע"ש והפרי"ח הסכים עם הנ"ל דלא כמ"א ע"ש. עיין ט"ז שהקשה על הנ"ל למה לא משני כפשוטה דעת המקשה ומיירי צמטה העשוי לשכינה ע"ש וכ"כ צפר"ח ע"ש. ולא הצנתי דא"כ מה היה מתפאר כל ימי היימי מצטער ר"ל היימי וזהו מה זהו והירות הלא יותר טוב היה אם היה מתפלל אצל הכותל וק"ל: (כט) ורחטו ד'. ונ"ע דנהגו להתפלל לפני השטענד"ר ששניחין עליו הסדורים והוא גבוה יו"ד ורחטו ד' מ"א ע"ש. וט"ז כתב כל הדברים שהם לצורך התפלה צנח"כ אין שייך חצינה וע"כ נהגו שיש לכל אחד שטענד"ר אע"פ שגבוהים יו"ד ורחטו ד'. ומטעם זה נ"ל דשלחן צניח לא חשבו נמי הפסק וחצינה לתפלה דהשלחן הוא צורך התפלה שמיני הספר עליו. ומ"מ נראה דלא צמדי דחצינה צנו לצין הכותל אם א"ל בקלות להתפלל בע"א כגון לפעמים שמתפללין צו"ד באיזה חדר וא"ל לכל אדם לעמוד צלי חצינה לכותל כדאי אל יעכב התפלה צמדי זה וליקן צמדי אחר להתפלל דאין זה אלא למנוח מן המנוחה ולית ביה איסורא כשצריך לך מנד דוסק המקום. ומ"מ יעלים עיניו או יתפלל ממך הסדור ולא יצטו לחוץ כדי שלא יצא ליד צנוול כוונה עכ"ל ט"ז: (ל) מנייר. ומטעם זה אסור לזייר ציורים נכוח

משנה ברורה

יש לזהר שלא יחוצץ בינו לקיר והפמ"ג מצדד לומר דאם החציצה הוא חוץ לד"א ממנו רשות אחרת היא ושרי וכן פסק המגן גבורים: (סה) ותיבה. ומטות שלנו העשויות לשכיבה ואין דרך לטלטלן ממקום למקום (נג) נקראות דבר קבוע ואינם חוצצות (נד) ויש חולקין וטוב להחמיר בדאפשר: (סו) רק בדבר גדול. עיין בט"ז דכל דבר שהוא צורך תפלה אפילו הוא גדול הרבה אינו חשוב הפסק כגון השולחן שבבית שמניחין עליו הסידור ולכן נהגו בבב"א כשיש לפני כל אחד שולחן קטן [שקורין שטענדער⁰] שמניחין עליו הסידורים אע"פ שגבוה עשרה ורוחב ד' וכ"כ (נה) שארי אחרונים: (סז) ורחבו ד'. אפילו (ט) אם אינו רחב ד' רק למעלה ולא למטה: (סח) לא חשיב הפסק. והפרי"ח חולק וכן בספר מאמר מרדכי כתב דמדברי חשוכת הרמב"ם שהובא בב"י לא מש"י ומה"ס ספסלים שבבב"א כ"ל כו"ע לא חשיב הפסק דקבועים הם ע"ש. **כב** (סט) שיש לזהר מלהתפלל. כתב בספר מאמר מרדכי לכאורה יש לדקדק בזה דא"א לזהר בזה דאין אפשר שיהיו כל העם העומדים בבב"א נגד הכותל בלא הפסקת אדם לכן נראה דאף לה"א לא הוי הפסק גמור שיהא אסור לכל אדם אלא זהירות בעלמא שיש לזהר בדאפשר ובבב"א וכיוצא בו דא"א בענין אחר פשיטא דמותר לכתחלה להתפלל אחורי אדם אלא שהמדקדק במעשיו יראה שיהיה לו מקום קבוע נגד הכותל עכ"ל. **כג** (ע) אין נכון וכו'. שלא יהא מביט בציוורם ולא יכוין בתפילתו אבל משום חציצה לית בבגדים (ט) ולכן אם אין מצויירים ותלויים על הכותל שרי להתפלל נגדם: (עא) ציורים בספרים וכו'. וכן יש לזהר מטעם זה

בספר מאמר מרדכי דאם הוא כבר התפלל ואינו עומד שם אלא לענות הקדישים והקדושות מאותם שפורסים על שמע או שחוזרים כל התפלה עוסק בתורה ואינו חושש וכן מוכח מלשון הג"ה דמיירי דוקא בענין שפורש מן הצבור וכו' ע"ש: **יט** (נט) יקבע מקום. שכן מצונו בא"א שקבע מקום לתפילתו כדכתיב וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ד' וגו'. וגם כשמתפלל בביתו (מח) יקבע מקום שלא יכלבלוהו בני הבית: (ס) מקום קבוע. ותוך ד"א (מט) חשוב מקום אחד דא"א לצמצם: **כ** (סא) שיעור שני פתחים. עיין בב"ח שכתב שצריך לעשות עזרה לפני בהכ"נ דוגמת האולם שהיה לפני ההיכל והאריך לפרש בזה המאמר דשיעור שני פתחים וכ"כ המ"א וכן נהגו כהיום בכל מקום וע"כ טוב להדר לכתחילה שלא להתפלל בעזרה כ"א בבב"א: (סב) ישהה שיעור וכו'. כדי שתתיישב דעתו עליו ויתפלל בכונה כי כשיתפלל תיכף בכניסתו פתאום אין דעתו מיושבת עליו. (ג) מכנידין בפתח בהכ"נ שיקנס הגדול תחלה הואיל וראוי למוזוה: **כא** (סג) שלא יהא דבר חוצץ. שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל (נא) ומ"מ אין זה אלא למצוה מן המוכרח ולית ביה איסורא כשצריך לך מצד דוחק המקום ע"כ אם א"א בקלות להתפלל בע"א כגון לפעמים שמתפללין בעשרה באיזה חדר וא"א לכל אדם לעמוד בלי חציצה לכותל אל יעכב התפילה בשביל זה לילך לחדר אחר להתפלל ומ"מ יעלים עיניו או יתפלל מתוך הסידור ולא יביט לחוץ כדי שלא יבוא לידי ביטול כוונה"ע דבר החוצץ שלפניו: (סד) בינו ובין הקיר. ואפילו אם הוא רחוק מן הקיר (נז) שעומד באמצע בהכ"נ ג"כ

מתרגם: עמוד שמיני עליו ספרו

(מח) מ"א: (מט) מ"א: (נ) ש"ס: (נא) ט"ז והגר"ז ומגן גבורים: (נב) מ"א: (נג) ב"י ומ"א ומאמר מרדכי ומטה יהודה: (נד) ב"ח וט"ז ופרי"ח: (נה) המגן גיבורים וש"פ דלא כמ"א שמפקפק בזה: (נו) מ"א: (נז) ב"י:

איש מצליח

ומחזירין אותה למקומה אינה חוצצת, ולכתחילה יש להחמיר גם בזה: 4. וכן פסק הכה"ח (אות קל"ב) ושכ"ה דעת מרן שאין לחלק בין קטן לגדול: 5. ועי' להכה"ח (אות קל"ד) שנחלקו האחרונים בדעת מרן, ונקטינן כדעת וזה"פ רבעלי חיים חוצצין ע"ש:

1. ג"כ עיין במדרש רבה פרשת כי תבא אות ב' דלא משמע כן. וכן הביא מרן בב"י בשם הירושלמי. ומ"מ חיים שנכון לחוש לכל הפירושים ע"ש נאמ"ן ס"ט: 2. וצריך לכבד בין בכניסה בין ביציאה (כה"ח אות קכ"ד): 3. וכן היא דעת מרן בב"י, וכתב הכה"ח (אות קכ"ט) דאם מטלטלין אותה רק לפעמים

הלכות תפלה סימן צ צא

קכד באר הגולה

ג מנחת כ"ד ד' ר'
יונה והל"ש ה שס
במחל: רמזים ש"ד
מהל: תפלה ז רוקח

שלא תמנעל הכוונה (מרכזי ריש פרק כל הללמים) אצל נגדים שמזויר עליהם דברי (לא) תפלות (עב) אפי' לישב עליהם צ"ה אסור (משונה הרא"ש סי' ב' כלל ה') כד ילא יתפלל (עג) בצד רבו (עד) ולא אחורי רבו (עה) ולא לפניו (יש אומרים דכל זה לא מייירי אלא להתפלל ביחיד אצל נצטר אס כן הוא קדר ישיבמו (עו) אין לחוש אס מתפלל לפניו) או אחריו" (צ"י נסס מהר"א ואהל מועד) * (ואע"פ (עז) שטוב להחמיר (עח) המנהג להקל) אם הרחיק (עט) ד' אמות (לג) מותר. (פ) (ועיין מורה דעה סי' רמ"ז סעיף ט"ו): כה תלמיד חבר מותר להתפלל (פא) אחורי (נג) רבו: כו יכל מקום שאין קורין בו ק"ש אין מתפללים בו וכשם שמרחיקים מצוואה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראיית הערוה לק"ש כך (פב) מרחיקים לתפלה: כז היה עומד (פג) בתפלה והשתין תינוק בכ"ה [ו] (פד) ישתוק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים או יהלך לפניו ד' אמות או לצדדיו או יצא מב"ה ויגמור תפלתו: הנה (פה) ויותר טוב לילך למקום אחר ולא לשמוק שמה ישהה כדי לגמור אס כולה (פו) ויטעך לחזור לראש" (צ"י נסס רוקח סימן רכ"ד וע' לעיל סי' ע"ט):

צא שיאזור מתניו ויכסה ראשו בשעת תפלה. ובו ו' סעיפים:

א *היתה טלית חגורה על מתניו לכסותו ממתניו ולמטה אסור להתפלל (א) עד (ב) שיכסה לבו

שערי תשובה

צ"א שכן לו נטעל משום זה להתפלל עם הצטר ומה גס המחנך מודה: [ו] ישמוק כו'. והפרי"ם חולק דהרשב"א סובר הרחקת צמ"ר דרנן. וכש"ל כמנ דרונ הפוסקים חולקים על הרשב"א. והאחרונים הסכימו לפסק הש"ע והרמ"א כאן. ועיין לעיל סי' ס"ט² שנס הש"ך ישמוק אס ההשגחה בתוך ד"א של הצטר וע"ש נסס הע"ו. והגראה דאפי' אירע כן בשעת שר לשפוך מים על המ"ר לנטעל ואפילו צמ"ר נראה דשרי ולא דמי למ"ש נס"ש בסי' ג' דאין להוסיף על אסור לנטעל בשעת אלא שעי"ו מסתלק האוהמא של המ"ר ומידי דהוי אמסקל גרף של רעי דשרי:

ביאור הלכה

* ואע"פ שטוב להחמיר מכל מקום המנהג להקל. עיין בא"ר שכתב נסס הלטע דלמעשה נכון להחמיר וכתב הא"ר דנראה דדוקא לפניו אצל לא לאחוריו ולא הננמי שהרי הלטע נעצמו כתב אס"ח ויזהר בלאחריו שירסיק שיהיה יכול לפסוק ג' פסיעות כדי שלא יצטר לרע והיינו מלבד הד' אמות כמו שכתב הא"ו והא"ר נעצמו אס"ח ובאמת נלפניו לא ידענא טעם המחמירים נצטר אצל בלאחריו נכון להחמיר כי זה הטעם שמצטר לרע מוכח מירושלמי כמו שכתב הפרי"ם והגר"א. ועכ"פ נעת קביעת מקום לכמחילה שדלי נכון לזהר מה. ומלטע משמע שאפילו נלפניו טוב להחמיר ואפשר שהטעם הוא משום דהוי סיון לרע כשעומד בלאחריו נגדו אפילו נענין זה:

באר היטב

זה"כ נגד פניו של אדם אלא למעלה מקומת איש מ"א. אסור להתפלל כנגד המראה אש עיניו סתומות הרדב"ז ח"א סי' ק"ו וכפי מה שפירש השכנה"ג ע"ש: (לא) תפלות. ואפילו צמ"ר אסור ט"ו ע"ש: (לג) מותר. אפי' לפני רע צ"ח ד"מ ש"ך צ"ד סי' רמ"ז מ"א ע"ת וללא כנ"י: (נג) רע. אצל לפני רע אסור ד"מ צ"י ש"ך שס מ"א: משום דהוי כמסקן דסס האסור חוזר להיות היתר ונמקן משא"כ זה שאינו משנה ברורה

זה (נת) שלא לצייר ככחל בה"כ ציורים נגד פניו של אדם אלא למעלה מקומת איש. אסור להתפלל כנגד המראה דמיחוי כמשתחזה בכבואה שלו והיינו אף בעינים סתומות דבתפוחות בלא"ה אסור משום ביטול כונה. אחרונים: (עב) אפילו לישב עליהם וכו'. (נט) שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך (ס) ואפילו בכיתו אסור: כד (עג) בצד רבו. כי הוא יוהרא שמראה שהוא שוה לרבו ורבו (סא) ייינו שרוב חכמתו הימנו (סב) או גדול הדור. כתב הח"א נ"ל דה"ה אביו: (עד) ולא אחורי רבו. (פג) דמיחוי נמי כיוהרא וי"א שנראה כמשתחזה לרבו בתפילתו וי"א מפני שהוא מצטר לרבו דשמא יצטרך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו בעור שהוא יתפלל ויצטרך להמתין עליו: (עה) ולא לפניו. בק"ו דזה ודאי הוא בזיון לרבו שעומד באחוריו נגדו: (עו) אין לחוש וכו'. שהכל יודעין שמקום זה מיוחד לרב וזה לתלמיד ולית ביה משום יוהרא או כמשתחזה לו: (עז) שטוב להחמיר. (סד) היינו לחוש לטעם השלישי הנ"ל מפני שנראה כמצטר לרבו דלפ"ו יש להחמיר גם בצבור לאחריו: (עח) המנהג להקל. עיין בביאור הלכה דמ"מ טוב לכתחילה כשקובע לו מקום מאחורי רבו שירחיק כשיעור ד"א וג' פסיעות כדי שלא יצטר לרבו: (עט) ד"א מותר. דרשות אחרת היא ועיין בפמ"ג שכתב בשם הפרי"ח דלפניו סגי בד"א מצומצמות אבל לאחורי רבו בעינן ד"א וג' פסיעות כדי שיהיה יכול רבו לפסוע ג' פסיעות לאחוריו ולא יצטרך להמתין עליו ובתוך ד' אמותיו הלא אסור לפסוע כדלקמן בסימן ק"ב. עוד כתב דבתוך האלמעמער⁹ מותר אפילו בסמוך דרשותא אחריתא הוא: (פ) ועיין ביו"ד וכו'. ר"ל דשם נתבאר דרחוק ד"א מועיל אפילו אס רבו לאחוריו וכן כתבו האחרונים: כה (פא) אחורי רבו. וה"ה בצד רבו אבל לפני רבו (סא) אסור: כז (פב) מרחיקים לתפלה. (סו) ה"ה לת"ת וכל דברי קדושה: כז (פג) בתפלה. וה"ה בק"ש ושאר דברי קדושה וכמו שבי' למעלה ונקט תפלה לרבנות דבזה ג"כ צריך לילך לפניו ד"א ולא אמרינן כיון שהוא עומד כבר בתפלה א"צ להרחיק: (פד) ישתוק וכו'. דכ"ז לא מיקרי הפסק אבל (סו) אסור להפסיק ברבור להביא לו מים כיון דאיסור מי רגלים אינו אלא מדרבנן וגם י"א דא"צ להרחיק בזה כלל ע"כ אפילו אס גם אחרים עומדים בתוך הדי"א של המי רגלים ומתפללים אין לו להפסיק ברבור בשבילים להודיעם. ואם תינוק טינוף¹⁰ צוואה בבה"כ באמצע תפלה ואחרים עומדים שם ומתפללים ואינם יודעים מזה אס א"א בעינן אחר להודיעם אלא ברבור מותר להפסיק ברבור להצילם מאיסור דאורייתא דמוטב שיעשה הוא איסור קל דהיינו איסור דרבנן להפסיק בתפלה משיעשו אחרים איסור דאורייתא להתפלל במקום מטונף. וכבר נתבאר לעיל בסימן ע"ט במ"כ וביאור הלכה האופנים שהם מדאורייתא בזה. ודוקא אס אין לו במה לכסות אבל אס יש לו במה לכסות בין בצוואה ובין במי רגלים אסור להפסיק ואפילו לזוז ממקומו אס אין מגיע לו הריח רע: (פה) ויותר טוב. כתב הח"א אס מתירא שמא ישהא כ"די לגמור את כולו וא"א לו להרחיק ד"א כגון שא"א לו לעבור נגד המתפלל יסמוך על הרשב"א דס"ל דמותר להתפלל כיון שכבר הוא עומד בתפלה ואיסור מי רגלים דרבנן: (פו) ויצטרך. עיין לעיל בסימן ע"ח במ"ב סק"ה דבברכת ק"ש אס נזדמן כן וכן בכל הברכות אין צריך לחזור לראש:

א (א) עד וכו'. דצריך הוא לראות את עצמו כאלו עומד לפני המלך ומדבר באימה: (ב) שיכסה לבו. והוא הדין כל גופו [ב"ח]: מתרגם: ב"ימה לקריאת התורה

שער הציון

(נת) מ"א: (נט) הגר"א: (ס) ט"ו: (סא) ל"ח ופרי מגדים: (סב) ח"א: (סג) עיין ב"י: (סד) הגר"א: (סה) אחרונים: (סו) פשוט בכמה דוכתי:

איש מצליח

והוא כלשון הטור שם: 3. וע' להכה"ח (אות קמ"ט) שפסק דאם שהה בשתיקה לבד אפילו כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש ע"ש. וע' בהערות בסוף הספר לסימן ק"ד מ"ש בזה:

1. אולם דעת מרן הב"י לחוש לזה אף בצבור (כה"ח אות קמ"ג): 2. ובב"י מבואר דלפניו בכל ענין אסור. והכה"ח (אות קמ"ד) פסק להחמיר היכא דאפשר ע"ש. ול"נ דמקן גופיה הדר ביה בשלחנו הטהור וסתם להקל וכמשמעות דברי הטור. וכן הוא לשונו בש"ע י"ד שם שכתב: וחזק לר' אמות "הכל" מותר. ע"כ.

הנהגות ותיקונים: א) תיבות "או אחריו" הם המשך הג"ה וצ"ל בתוך הסוגר ובאותיות כתב רש"י: ב) אלא: ג) ע"ט: ד) טיף:

הערות והארות: 1) ע"י סוף סי' ע"ט לענין ריח רע של הפחה דמותר בת"ת: 2) ע"י מ"ב סי' ס"ה סק"ד לענין לשהות לכתחילה כדי לגמור את כולה אפי' שלא מחמת אונס:

מי שמתו פרק שלישי ברכות

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) סוכה מא: (ב) שש
(ג) [כ"מ לה].
(ד) שבת פב, (ה) קטאדרי
(ו) [שם מז: מה
מגילה ט: מנחות לד:
(ז) שמו"א.

תגיות: חב"ח

(ב) ריש"י ד"ה דל
לתיא וכו' בבית הכנסת
קברו חמור:

הנהגות חבר N

[א] רש"י ד"ה ולא ייש
טען שמה ישי"ש, כצ"ל

כליין הש"ם

רשמי דירה ולא ייש
בהן שמא יפית. פי
סוכה ד' ס ע"א וצ"ע:

דב נסים זצ"ל

ולאביי דאמר הזמנו
מילתא היא
עיקר דבריו של אביי
במס' סנהדרין כפ' גמ'
הדין (דף מז) איתמר
האורג בגד למת אביי
אמר אסור ורבא אמר
מוותר אביי אמר אסור
המקנה מילתא היא.

הנהגות וציונים

[illegible]

הנהגות. ישמרנו הכניס עמי ושמרנו מן ה' ¹⁸ שמה ¹⁹ ימים: הרי אלו ביוצא בך. לענן חפלה שדואה עליהן של חפול הסקן וחזקו והקפדה משפך והמהמות יאבדו והכבר יענף. לית ה'בבא כי הא טבניתא. דקמי לא ישמן בחפילין: דבית שפאי היא. לאמרי לעיל²⁰ מניחן בחלון הסגור לר"ה ולא יכניסו בידו ויכנס: דאי בידה, הא אמרי לעיל אומון בידו ונכנס: בית הבפא עראי. כגון להשמין שאין אדם הולך

דברים שהתדתי לך כאן בך.

ולא צעי לשנוי דברים
שהתרמי לך צנית הכסא ערפי
אסרתי לך בקצוע דאסור לפנות
עגדולים והתפילין בראשו אבל להשתין
מותר ממש דלא אשכחן צנרייתא
אבל הך דטפה וטפאשים אשכחן
ליה צנרייתא צדיא. הר"ר יוסף:
והא

נמשך^ט אמר רבא כי הוה אזלינן בתריה דר"ג
כי הוה נקיש ספרא דאגרתא יחייב לן כי הוה
נקיש^י לא יחייב לן אמר הואיל ושרונו
רב ת"ר^י *לא יאחז אדם תפילין בידו
וים"ת בזרועו ויתפלל *ולא ישתין בהן מים
*ולא ישן בהן לא שינת קבע ולא שינת
עראי. אמר שמואל^י סכין ומעות וקערה וכבר
הרי אלו בינא בהן אמר רבא אמר רב עושית

לית הלכתא כי הא מתניתא דב"ש היא דאי ב"ה השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי מיבעיא מיתבי דברים שהתרת לך כאן אסרתי לך כאן מאי לאו תפילין אי אמרת בשלמא בית הלל התרת לך... כאן קבוע אסרתי לך כאן בית הכסא עראי אלא אי אמרת ב"ש הא לא שרו ולא מידי כי תניא ההיא לענין טפח ומפחיים דתני חדא כשהוא נפנה מגלה לאחריו טפח ולפניו מפחיים ותניא אידך לאחריו טפח ולפניו ולא כלום מאי לאו אידי ואידי באיש ולא קשיא כאן לגדולים כאן לקטנים ותסברא אי בקטנים לאחריו טפח למה לי אלא אידי ואידי בגדולים ולא קשיא "הא באיש הא באשה אי הכי הא דקתני עלה "זהו ק"ו שאין עליו תשובה מאי אין עליו תשובה דרכא דמילתא הכי איתא אלא לאו תפילין ותויבתא דרכא אמר רב ששת תויבתא מכל מקום קשיא השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי לא כל שכן הכי קאמר בית הכסא קבוע דליכא ניצוצות שרי בית הכסא עראי דאיכא ניצוצות אסרי אי הכי אמאי אין עליו תשובה תשובה מעלייתא היא הכי קאמר הא מילתא תיתי לה בתורת מעמא ולא תיתי לה בק"ו דאי אתיא לה בתורת ק"ו זהו ק"ו שאין עליו תשובה: "ת"ר 'הרצה ליכנס לסעודת קבע מהלך עשרה פעמים ד' אמות או ד' פעמים 'אמות ויפנה ואח"כ נכנס אמר ר' יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ואח"כ נכנס ופליגא דר' חייה דא"ר חייה 'מניחן על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת אמר רב נחמן בר יצחק "עד זמן ברכה תני חדא צורך אדם תפיליו עם מעותיו באפרקסותו ותניא אידך לא יצור לא קשיא הא דאומניה הא דלא אומניה "דאמר רב חסדא "האי סודרא דתפילין דאומניה למיצר ביה תפילין צר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אומניה ולא צר ביה צר ביה ולא אומניה שרי למיצר ביה זו"ל ולאבי דאמר "הזמנה מילתא היא אומניה אע"ג דלא צר ביה צר ביה אי אומניה אסיר אי לא אומניה לא בעא מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה מהו שיניח אדם תפיליו תחת מראשותיו 'תחת מרגלותיו לא קא מיבעיא לי שנוהג בהן מנהג בזיון כי קא מיבעיא לי תחת מראשותיו מאי א"ל הכי אמר שמואל "מותר אפילו אשתו עמו מיתבי לא יניח אדם תפיליו תחת מרגלותיו מפני שנוהג בהם דרך בזיון אבל מניחן תחת מראשותיו ואם היתה אשתו עמו אסור היה מקום שנוהג ג' טפחים או נמוך ג' טפחים מותר תויבתא דשמואל תויבתא אמר רבא אע"ג דתניא תויבתא דשמואל הלכתא כוותיה מ"ט

בַּיָּמִים מִעַל רִגְלָיו: בֵּית הַבַּא עֲרָא. לְקִטְמִים: דְּאִיבָא נִיבְרֻזֹּת. הַנִּתְחָן עַל גִּבּוֹ רִגְלָיו וְאִמְרִין בְּמַסְכַּת יוֹמָא (דף 3.) מִלּוֹא לִשְׁפֹּחַ שְׂאִיבֹר לְאִדָּם שִׁילָא בְּיָמֵיכֹה שַׁעַל גִּבּוֹ רִגְלָיו שִׁמָּא יִרְאֵה כְּכֹרֶה שִׁפְכָה וְנִמְלָא מוֹלִילָא לַעֲוֹ עַל בְּרִי שְׁהֵא מְמַרִּים הִילֵכֵךְ אִי אִפְשָׁר לֵאחֹר תַּפְלִין בִּידֹ: הָא מִיִּלְתָּא. דְּתַפְלִין דְּבֵית הַכֶּסֶף עֲרָא וְקִטְעֵ: תִּיתִי לָהּ בְּתוֹרַת טַעְמָא. לְהַמִּיר בְּבֵית הַכֶּסֶף קִטְעֵ אִתְּ הַאֲקוֹר בְּבֵית הַכֶּסֶף עֲרָא מִשּׁוּם טַעְמָא דְּנִינְיֹת: דְּאִי אִתִּיא לָהּ בְּתוֹרַת קִיָּ. לִמַּר דִּין הוּא לְהֵלֵךְ בְּבֵית הַכֶּסֶף עֲרָא קַל וְלִהְיוֹמִיר בְּבֵית הַכֶּסֶף (א) חֲמוֹר וְלֹא חוֹזֵל בְּתֵר טַעְמָא אֲלֵא בְּתֵר חוֹמְרָא וְקוֹלָא וְאֵין עֲבָדִין אִפְשָׁר אִין לִי עֲלִי מֵה לְהַשִּׁיב שְׂאִין לִי לִמְלֹא שִׁיחָא בְּשׁוּם מְקוֹם בֵּית הַכֶּסֶף עֲרָא חֲמוֹר מִן הַקִּטְעֵ שְׂאֹכֵל לְהַשִּׁיב אִם הִתְרִי בְּקִטְעֵ שְׂהוּא קַל בְּדִבְרֵי פְלוּגִי נִתִּיר בְּשַׁל עֲרָא שְׂהוּא חֲמוֹר זֶה אֲבָל טַעְמָא אִיכָא לִמְלִי דְּעַבְדִּין דְּהִכָּא אִיכָא מִלְּיֹת וְהִכָּא לִיכָא וְדִבְרֵי זֶה לֹא קַל וְחוֹמֵר לֹא קַל וְלֹא חֲמוֹר: הַבְּנִים לְעִשְׂרֵית קַבֵּי. וְגַנְזִי הוּא שִׁלְטָרֵךְ לִנְקוּץ בְּתוֹךְ הַקְּטוֹרֶה: מִחֲלָךְ עֲשֵׂרָה פַעְמִים בִּרְ. וְכֹל פַּעַם וּפַעַם בְּזֶדֶק וְעֲלֻמֹּה וְיוֹשֵׁב אֹלֵי יוֹכֵל לְהַפְּטוֹת שְׂהִילֵךְ מוֹרִיד הַגְּדוּלִים לִנְקֵב: חוֹלִין תַּפְלִיין. שִׁמָּא יִשְׁתַּכֵּר בְּעִשְׂרֵיהּ וְיִתְגַּנֵּה בְּתַפְלִיין: וְכֵן הָדוֹר לוֹ. שִׁיחָא מְזוּמִּים לוֹ וְיִחְזוֹר וְיִתְחַם בְּשַׁעַת בְּרַכָּה: ⁷ בְּאַפְרָקְפוֹתֶיהּ. קוֹדֵר שֶׁל רִאשׁוֹ: עִם מִשְׁתִּין. לֹא עִם הַמַּעֲוֹת מִמֶּנּוּ אֲלֵא שְׁנֵי קִשְׁרִים זֶה אֲלֵא זֶה: הִיג הָא דְּאוֹמְנִיָּה הָא דְּאִי אוֹמְנִיָּה. לְהִיגֵי קוֹדֵר לְתַפְלִין דְּכִין דְּאוֹמְנִיָּה שׁוֹב אֲקוֹר לְזוֹר טַעְמָא מֵאַחֵר שְׁהִקְלָא לֵכֵךְ: ⁸ צַר בֵּיהּ. אִי אוֹמְנִיָּה אִין אִי לֹא אוֹמְנִיָּה לֹא קִדִּישׁ וְשִׁיר לְמִיכָר בֵּיהּ דְּהִכָּא מִיגֵי בְּהִדָּא בְּסַנְהֶדְרִין (מ): הֵיכִי טַעְמָא לְתַפְלִין יִתֵּי טַעְמָא: וְאִיבִי דְּאַחֵר הוֹמְנָה מִיִּלְתָּא הִיא. גִּבּוֹ אֲוֹרֵךְ בְּגַד לִמֵּת בְּסַנְהֶדְרִין בְּפִרְקָא גַּמְרֵי דִּין (ד מ): מִדּוֹ שִׁינִיָּה תַּפְלִיין תַּחַת מְרִאשׁוֹתֵינוּ. לְגִילָה כְּשִׁהוּא יֵטֵן: אִם הִיָּה מְקוֹם גְּבוּהָ גִי בְּפִדְרִים. לְמַעַל מֵרִאשׁוֹתֵינוּ וְעֲלֵינוּ נִתָּן תַּפְלִיין אִי לְמַטָּה מֵרִאשׁוֹתֵינוּ יוֹלָא מְקוֹם מִן הַמַּטָּה: כֵּל

פדו א מ"ח פ"ה חלה
 חלה הלכה א קנה
 עשין יז טור שו"ע א"ח
 יקנו לז ספ"ק א'
פד ב מ"ח פ"ד
 מהלכות חטין חלה
 יח קנה עשין כז טור
 שו"ע א"ח יקנו חג
 ספ"ק א'
פז ג מ"ח פ"ה ח' טו
 קנה שם שו"ע א"ח
 חזקת חזק
פח ד מ"ח פ"ה
 מהלכות חטין חלה
 יח קנה עשין יז שו"ע
 א"ח יקנו לז ספ"ק א'
פס ה מ"ח פ"ה ח'
 דעות י"ז טור
 שו"ע א"ח יקנו ג ספ"ק

ז' ו' ח' פ"ד מכלות
 דעות הלכה ב:
 ז' ו' ח' פ"ד
 מהל' חפיקן הלכה
 ט' סתם עשין כב טו"ט
 א"ר סתם ט סתף ח:
 ז' ו' ח' פ"ד ט
 סתם ט טו"ט
 א"ר סתם ט סתף ג:
 ז' ו' ח' פ"ד ט
 סתם ט טו"ט
 א"ר סתם ט סתף ג:

ליקוטי רש"י

[illegible]

(ט"ו). א"ל רבינו לרבא חיי מר האי לורבא מרבנן דאחא ממערבא ויאמר מי שאין לו מים לרחוץ מקנה ידיו בעפר או בצרור ובקמחיה א"ל שפיר קחמור מי כחיי ארתן במים בעקין כחיי כל מידי דמנקי דהא לייט רב תסדא אמאן דמהדר אמיא בעידן לזוהא ויה"מ לת"ש אכל לחסלה מהדר ועד כמה עד פרסא וה"מ לקמיה אכל לאחוריו אפילו מיל אינו חוזר מיל

השנת ה'תשנ"ד

במה דברים אמורים שאני פסח וכו' אכל שמרים וכו' כתב הראב"י לא ידעתי רגליו למה ע"ל. ונראה מדברי מ"ע דבמה שמומין למן הראב"י דלא דמיא בפרק דמסע טומטין (נחמן: דף נ:) רוח אדם פקדו ידיו ורגליו בכל יום שנחמל כל פעל ה' למחנהו ודייקו לחפלה שמרים. ולי נראה דלא אישמטמיה האי ברייתא להראב"י וז"ל אלא שהוא וז"ל חפסה דלא לענין חפלה אישמיה האי ברייתא אלא לענין אש חומר לרחוק ורגליו לא יפסות את עצמה ופסיו רגליו כד:

פרק רביעי

א חמשה דברים מעכבין את התפלה אע"פ שהגיע זמנה. מותר ידים, וכיסוי הערות, וטהרת

מקום תפלה. ודברים החופים אותו. וכוונת הלב. *מטהר ידים כצד רוחן דיו במים עד הפרק ואחר כך יתפלל. היה מחלך בדרך והגיע זמן תפלה ולא היה לו מים אם היה בינו ובין המים ארבעה מילין שהם שמונת אלפים אמה הולך עד מקום המים [6] ורוחץ ואחר כך יתפלל. היה בינו ובין המים יותר על כן מקנה דיו בצדור [7] או בעפר או בקורה ומתפלל: * במה דברים אמורים לפניו אבל אם היה מקום המים לאחוריו אין מחייבין אותו לחזור לאחוריו אלא עד מיל 3. אבל אם עבר מן המים יותר אינו חייב לחזור אלא מקנה דיו ומתפלל. במה דברים אמורים שאינו מטהר לתפלה אלא דיו בלבד בשאר תפלות חוץ מתפלת שחרית * אבל שחרית רוחץ פניו דיו ורגליו ואחר כך יתפלל. ואם היה רחוק מן המים מקנה דיו בלבד ואחר כך יתפלל: ד' כל הטמאין [8] ורוחצין דיהן בלבד כטהורין ומתפללים אע"פ שאפשר להם למבול ולעלות מוטמאתן אין הטבילה מעכבת. וכבר בארנו שעזרא תיקן שלא יקרא בעל קרי [9] בלבד בדברי

א. עור א"ח ס"י רל"ב כ"ב סמ"ג עש"ן שס: ב. עין בטור ס"י רל"ב כ"ב סמ"ג עש"ן י"ח: ג. עור א"ח ס"י כ"ח:

להתפלל מנחה קודם מוסף וא"כ יטעו בשאר הימים

פ"ד א חמשה דברים מעבדין את התפלה אף על פי שהגיע זמנה בו, פרק
היה קורא (דף ט"ו.) והגי מילי לקריאה שמע אבל למחלה מהדר
ועד כמה עד פרקה והגי מיני לקמיה אבל לאתרוי אפילו מיל וכו' ונראה מיל חוזר יוסר
ממיל אינו חוזר:

ד בל השמאים וכו'. מנזל נסוגא פרק מי שמתו (דף כ"ב:) ונתבאר הדברים יפה
בב"י בטור א"ח:

* טעקע ולא תפלה לא תפלה וכו'; כתב הראב"ד דלית דנעמו וכו'. הולל ושעת תפלה היל' ער'ל; ואי אורי' עשה ולא הסגל וכו' עד וכן שאר תפלות הקצומות גדולים ודבריו נכונים ממשאקנה עבר ומת וכו' קצתו ועוד קציהם ל' תפלות כנגד המידות הקטנות וכן פסק רש"ם וכו' (דף ט"ז) וכו'; ודו לשוני שתי תפלות ב' עד סוף הפרק. פרק כל המעיר (דף ט"ז).

פ"ד א ב המשה דברים ב' עד הפרק ואח"כ תפלה. פרק ה' קורא (דף ט"ו): "חית מולך בדרך
והצני ב' עד א' בקורא ותפלה. פרק ח' עובדין (דף מ"ז) קורא העיר והעובד
(דף קכ"ג): סוף גמרא ומעשרין דלש' עובדין: כעין א' אמר ר' אבא בשם ר' יוספה ר' יוסי ב'
מנא: ג ב' ד"א לפניו ב' עד פס' מתפלל שפיר. פרק ה' קורא (דף ט"ו): אבא שחרית רוחין פניו
והצני ב' עד ח' ותפלה. פרק ט' עומין: ב' ד' הרמב"ם וזה לא ידענו רצונו למה עבד: א'
תלמודי ומלמי אומ' עזי כנריהם בשפעתה כנריהם דברים ח' עומין: ד' קורא פניו ב' עד ה' ואמר
רוחן אלם פניו ידיו ורגליו ככל יום בשביל קוטה מוסי' שנאמר כל פעל ה' למענהו עד כאן וקרי' הסי'
וכדן: ד ה' ב' המפארים רוחין: ב' עד ואם אינו יסיל יספיק. פ' מי שמתו (דף כ"ד):
דלד'

הדעתו אך תולכסו ידיו בשים ורגי מלי' בקיש אבל בחפלה בעי' לארדוריו ואין דעת לבית הכנסת ואף כספיהם פלגותיו עשירות בעני' ביהדותהו' וכן ארתי חברים האנשים בעני' שטעמי' שמוסדיו כי וכל הכרזת בעי' מאירבין מיו' ושטעמו' וסמכנו' נלמדו' אנוס' עבדי' שכל בעלי' קריין' אע"פ שאין להם מים אין מתפללין' עד שיהיו' ופירש' רבנו' הנזל' אלא' זמן' אחרים' די' ורובתו' מוכרין' אבל להתפלל' כולי' עשאו' עד' להחזיר' בתעשה' קבין' לפני' מה' אלה' להתפלל' אל' ובזכר' תורה' קייסו' כי' האדא' כי' יהוה' כי' בחזרו' ואני' כל' מה' רב' האי' ויל' אבל' ביהמ"א' כתב' שאין' צריכין' ויהא' רתנן' בפרק' מ"ו' שטעמו' כי' שראת' קרי' וזה' אלא' פלגה' שכבת' זמתי' אף' צריכין' צריכין' להכיר' הכרי' כל' עמ' כי' שראת' קרי'

במלון

תשלומי ערבית: * *טע

וְהַתְּפִלָּה לֹא תִפְלֶה זוּ וְלֹא
הַסְּמוּכָה לֹא אֵינִי מְשַׁלֵּל
אֲחֵרונה בְּלִבִּי. כִּי־זֶה טַעַם
הַתְּפִלָּה לֹא שַׁחֲרִית וְלֹא
מִתְּפִלָּה עֶרְבִית שְׁתֵּים
עֶרְבִית וְהַאֲחֵרונה תְּשֻׁלֹּמִי
אֲבָל שַׁחֲרִית אֵין לָהּ תְּשֻׁלֹּם
עֶבֶר זְמַנָּה (כ) וְכֵן בְּשֹׁאֵר
זֶה הוּא לִפְנֵי שְׁתֵּי תִפְלֵי
מִנְחָה וְשֵׁל מוֹסֶפֶין מִתְּפִלָּה
מִנְחָה וְאַחֵר כִּךְ מִתְּפִלָּה
מוֹסֶפֶין. (ל) וַיֵּשׁ מִי שְׁמוֹרֵד
עוֹשִׂין בְּצִיבּוֹר כֵּן (כ) כֹּד
יִמְעוּ:

ימער:

* [כ] וכן פסקי ההוספות בשם רש"ם וכן ס"ח ומשום רבינו שמחה כתב שאם טעה ולא התפלל אחת מן התפילות ונזכר אפילו אחר עשרה ימים נסתבר שישלמה לבין שאין בו משום עבר וזמן מה יל למדר ומצינו יל לאחד בירושלמי עיי' [ג] כרמון לער רבי הדרה דהכי פסק רבי יוחנן דתם שם שם בו מובט בירושלמי דאפילו אם שגגו לבין ביים דהכי

להחלל שחידם ע"כ: [מ] וכן מצאתי בשם ר"י אבנם מורד וביט מרד ומורד שלא להאריך בחללה יצד ביה"ב עד שעת הנחתה ונשארו ונתתי לפני כאשר מצאתי בשם ר"י ולא הורה לי שום מצאתי בחבשות מביטם מן הראשונים בדברי מורי ע"כ: ע"כ: **ב** [6] בפרק אלי עובדין ובהנהיג והתבט וכן מירש בעיקר זה דאמר לחללה אריבעה מילין בכסודם אבל רש"י מירש אריבעה מילין צריך ליקר כן שחלל בבית הכנסת וכן נראה לר"י בפשי"י אלא בפרשם העיקר שפרש משום נטילת דא' בעיקר צלחה האמר פ"ב הדרכות ל"ח אבי אבאן המרדד אמאי בעיקר צלחה ואי שלא משום הפלה מאי אמאי אריבעה מילין אפי' נטא ויש שפרש שחבט צלחה לחללה אריבעה מילין וכן בפרק ב' הכרעות ונראה לרבינו ששיבוש שאלו ואלו חלות בי אם באלו עובדין ובהנהיג והתבט וכן משמע בעיקר וכן בפשי"י הכרעות: [נ] ולאביבית נראה דקדשת צדור היינו בשלא לתוספתא כן כרפ"ע: ד' [ג] והנשים שם מילולא בעצמן ופרשתי בעת דתן שם נכנסו לשן בריהא ואינה תוספתא שאלו ומרד חנניה כדאמר אבעל ר"י שבעתי שמקילין ראייה: [ד] וכן בהר דהא יאן כהן דהנכרסא ליבא את מילתא קדוש מגדת כי ישיא משם גור וזבית וזבית ומכריתו ושמחלתו וזכרונתא דאמר גדת קדש את חלה וכן חלה עליהם וכדתנן היה עומד בחלה וכו' ואפילו ר"י כן בתראה אלא אכר שפסיד אלא לדברי שגאה לי כתבתי והומצדד יאריך שבת ושבת ע"כ בפרק ראייה ורב אלפס חבט וכו' ורב ונתן שפסלה שבתא את ערביה במילה וכו' ואי כן שלא ראה את

אהבה. הלכות תפלה פ"ד

בסוף משנה

ובו'. כבד נחבאר בשלכות ק"ש חסור ק"ש בכל המקומות הללו וה"ה להפלה:
ש המתפלל ומצא צואה ובו'. מימנה דרבה פרת מ' שמתו (דף כ"ב:) ומתנו החס'
 בשם ר"י דדוקא במקום שהיה יכול להסתפק ולהניח שיש שם צואה וכן
 כבד ר"י וינה' וסרס"א ז"ל:

[illegible]

גדולי החכמים וכו'. עירובין פרק הדר (דף
ט"ה). שמואל לא מצלי בביתא דחית
בית שיכרא ר"פ לא מצלי בביתא דחית ביה
הרמנא:

דברים החפוצים אותו וכו' פקד מ' שמה נדרות [כ"ג] מ"ד היה נאמר נקביו אל תספל ואם תספל תפלתו וטענה שחזר וזכר וזל תימא ר' יהודה כל שני אלף משליו יכול לטעות עמנו אלל אם יכול לטעות עמנו תפלתו תפלה ו' היא גירסת רבינו ודלא ה"ר"ף גדרים מוסר ועד כמה תמוה דעת שם פסקא ומדמינא כפיסא תפלתו וטענה לומר טענה י"א ממילא דכי עמי תפלתו מועדה סינו שרץ לחזור ולהספל: ואף על פ' כן לבתחלה לא תספל וכו' שם קנה דרך הסדר לנקביו אל תספל משום שכן תפלתו אלתיא ישראל וכו' שמו נרדף כאשר מלך אל בית אלס:

ובתב ה"ר מנוח כיח הוא דוק עב שאין יכול
לגלות אלף ע"י כח. ניעו הוא דוק
המזין לגלות שכבר נע ממקומו. וכן כחבו
המקשות ב"ק (דף ג') ד"ה כיח וניעו:
מי

ובית דין ששפטו אח"כ וכו'. תמיה לי מילתא כיון דעורא גזר לנ"מ אף תפלה כגלג
ומה לורך לנ"ד ששחריו לגזור לתפלה ועוד היכא חיילא גזירה זו דנ"ד ששחריוס.
ואפשר דה"ק בית דין ששחריוס בעלי הקנא עורא לנ"מ והעמידו לתפלה כגלג וכן כהנ
הרי"ף בנדרא אחת בפרק מי שמתו. אבל אין לשון רבינו טעה לזה כנחב וכו' דשעמדו
אח"כ התקינו אף לתפלה. ואפשר דעורא לא גזר
אלא לנ"מ אבל לא לתפלה משום דרשמי היא
וחילוי לא ינאח מים ונחלא ננוע מהלשנא. אלא
שאני יודע היכן מלתי גזירה זו דבית דין
ששחריוס.

תורה עד שיטבול. וזית קרין שעמדו אחר כן התקינו אף
 לתפלה שלא יתפלל בעל קרי בלבד עד שיטבול. ולא מפני
 טומאה וטהרה נגנו בה אלא כדי שלא יהיו תלמידיו
 חכמים מצויים אצל נשותיהן כתרנגולים. ומפני זה
 תקנו מבילה לבעל קרי ולבדו והוציאוהו מכלל הטמאים:
 ה' לפיכך היו אימורין בזמן תקנה זו שאפילו זב שראה
 קרי וגדה שפלתה שכבת זרע ומשמשות שראתה דם
 נדה צריכין מבילה לקריאת שמע וכן לתפלה מפני
 הקרי אף על פי שהם טמאים. וכן הדין נותן שאין
 מבילה זו מפני טהרה אלא מפני הגזירה שלא יהיו
 מצויין אצל נשותיהן תמיד. והזכר בבילה גם תקנה
 זו של תפלה לפי שלא פשטה בכל ישראל ולא היה
 כח בציבור לעמוד בה: ה' מנהג פשוט בשנער ובספרד
 שאין בעל קרי מתפלל עד שרוחץ כל בשרו במים
 משום הכון לקראת אלהיך ישראל. במה דברים
 אמורים בבריא או בחולה שבעל אבל חולה שראה קרי
 לאונסו פטור מן הרחיצה ואין בזה מנהג. וכן זב שראה
 קרי וגדה שפלתה שכבת זרע אין בהן מנהג אלא
 מקנחין עצמן ורוחצין ידיהן ומתפללין: ה' כיסוי הערוה
 כיצד אף על פי שכסה ערותו בדרך שמכסין לקריאת
 שמע לא יתפלל עד שיכסה את לבו. ואם לא כסה לבו
 או שנאנס ואין לו במה יכסה הואיל וכסה ערותו
 והתפלל יצא. ולכתחלה לא יעשה: ה' במהרת מקום
 התפלה כיצד לא יתפלל במקום המנופת ולא במרחץ
 ולא בבית הכסא ולא באשפה ולא במקום שאינו בחזקת
 טהרה עד שיברקנו. כללו של דבר כל מקום שאין
 קורין בו קריאת שמע אין מתפללין בו. וכשם שמרחיקין
 מצויה וממי רגלים וריח רע ומן המת ומראיית הערוה
 לקריאת שמע כך מרחיקין לתפלה: ה' המתפלל ומצא
 צוואה במקומו הואיל וחמא מפני שלא בדק עד שלא

התפלל חוזר ומתפלל [1] במקום מהור. היה עומד בתפלה ומצא צוזה כנגדו אם לאתריו ארבע אמות יהלך ואם לאו יסלקנה לצדין. ואם אינו יכול יפסיק. יגדולי החכב בו שכן [2] ולא בבית שיש בו מוריים בעת עפשו מפני שריתו רע אף על פי שהמקום כיצד אם היה צריך לנקבו לא יתפלל. וכל הצריך לנקבו והתפלל תפלתו [3] תוענו צרכיו. ואם יכול להעמיד עצמו כדי פרסה תפלתו תפלה. ואף על פי כן לכתחלה לא י

א טור ס' ל"ח סמ"ג עשין י"ח: **ב** טור ס' ל' סמ"ג שס: **ג** סמ"ג עשין י"ט טור שס: **ד** טור ס' ל"ח סמ"ג שס: **ה** טור ס' ל"ב סמ"ג שס:

לחם משנה

ה וכן יב שיאח קר' וכו'. נמשעת ורמזה דס לא הוציר כאן רבנו ז"ל וקמא קסא דהוס ליה לאשמועינן טפי נמשעת ורמזה דס דמשיקרא נח טבילה היא דאחמור נגמרל וכל עין בשאר ואי אית ביה מנהג הוי לו להוצירה למעלה בדיא בנריא לא נמשעת ורמזה דס נדה. וצ"ל דיון דהס שטת לרננן וזו שרמל דס וגדה שפלטס וכו' נקט מרבי מנייניו ויהי' לאחמורי דלן דהס מנהג: וכן יב שיאח קר' וגוה שפאלא שכתב ודע אין בחן מנהג אלא מקנהין עצמן ורוחצין ידיון וסתפללין וכו'. גרמל דהאי דקאמר אין בסם מנהג וכו' ר"ל שלל הטו ככך אבל ודאי אי הטו לא הוי מנהג בעל דהס מן הדיו לרננן דק"ל וכוסימו משיקרא הוי לרנן דאחמור אחר התקנה לא הוי מנהג טביל:

[illegible]

מגדל עוז

החבטים בו' עד טהורה. פרק הדר בעירובין (דף ס"ה): * י' דברים החופשים אותו בו' עד חחר לראש. הכל פרת מי שמתו (דף כ"ג):

ישנו שם ציאה אבל במקום שלא היה לו להחלות על דעתו ולהחמק בכך לא מחקי' נשיבא רב ספא לא הוה מצלי' בביתא דאיה ב'ה תרמנא: * [D] כתב רבנו שטתה דהיא

הנקות מייפוניות

ה' (ה) במלוא למבולות וכן כתב ר"י אלפס בשם איבא מ"ד ואיבא מ"ד ה"ם לרבי תורה אבל להפלה צריך מבילה עד כאן: ה' (ו') כרובא פסקין ק"ו ודלא כרוב דאמר פתחיו הפלה וטעמא משום דכ"ה תפלה ופ"ה דרבינו דוקא במקום שזהו לו להעלות על רשתו ובה רשעים ופחיתות תפלה ואין צורך לתורה: (ז) שמואל כל ר"י מצלי בביתא דאיה רב שאסור להציא אפילו שאר דברי תורה מפיו כל זמן שגופו מושקע מחמת שיהי נקביו ע"כ: אבר

TEN

מגולות. וכמו רבינו אס אין דרך אנשי המקום וכו' כלומר לאסוף כל בני הערב שעומדים לפני הגדולים כרגלים מגולות שאותם יכולים להתפלל בין כרגלים מגולות בין במכותות וה"ה למקומות שרוב העולם מקיים רגליהם ואין מקפידים בשעומדין לפני גדולים אס עומדין כרגלים מגולות או מכותות דלענין תפלה נמי אין קפידא. ולשון רבינו מרבי אס קפידא לתפלה אלא במקום שמקפידים שלא לעמוד לפני גדולים כרגלים מגולות וכמו בהנהגות דאמרינן בחגיגה (דף י"ג:) לא אורח ארעא לגלוי כרעיה קמי מלכיה: וכו' ולא יעמוד בתפלה באפונתו ולא בראש מגולה:

ובכל מקום לא יאחז וכו'. פרק מי שמתו ג' (דף כ"ג:) מ"ד לא יאחז אדם תפילין בידו וכו' וכו' בורעו ויפתלל אחר שמואל סקין ומעות וקערה וכבר הרי אלו כיוצא בהן ובסוף ג' (דף כ"ג:) (טובה מ"ה:) א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא מלני ולולב בידו ואוחזיה לזו מזה הוא וטריד הכא מזה הוא ולא טריד כלומר אינו עושה מזה בתפילתו בידו ולא טריד וזהו דעת רש"י ו"ל ורמב"ם שהוא ג"כ דעת הר"ן ו"ל דדוקא כתיב אסרינן משום דטריד שמה יפול הסבין וזיקן ושמה תפול הקערה ומשבר או יפול האוכלין שנתוכה והכבר שמה יפול ויטען והמעות שמה יתפזרו אבל דברים שאין בהם הפסק מותר להטותן בידו ולולב נמי אי לא תביעיה דמניה איכא למימר דטריד דילמא יפול ויפסק: ובתב"ס ר"י וינה ו"ל ד"מ דשום דבר אין לו לתפוס בידו והני דנקט לאו דוקא אלא לאורחא דמילתא בעלמא נקטיניה:

היה משוי על ראשו וכו'. ברייתא במציעא פרק המקבל (דף ק"ה:) כלשון הזה: דרך כל החבטים וכו'. הכי משמע פ"ק דשבת (דף י"א):

ו יעמוד במקום נכבד. פ"ק דברכות (דף י"ב:) א"ר יוסי בר חנינא משום רבא"י אל יעמוד אדם במקום גבוה ויפתלל אלא במקום נמוך שנאמר ממעמקים קראתיו ה' ויחזיר פניו לבותל. דאמרינן בפ"ק דברכות (דף י"ב:) מניין שלא יאס דבר מולך בני וזין הקיר שנאמר ויבן חזקיהו פניו אל הקיר: וכו'.

אין התירין הם מסיק דפסוק דהשתחו נאמר כלשון דהיה וקרא דהסין גלוי פסוקים ולא היה דוה הפסוקים מקומה דהיה. ונראה לי כזה הוא דקרא דהשתחו משמע הדור דקרא דהסין חל משום עשה וכן פירש"י שרי גלימיה וכו' שלא ילאה מחשו:

עליהם שלא תפול השקין ומזיקין והקערה תשקן והמעות יאכדו והכבר תנוק ע"כ. ובפרק לולב הגזול (דף מ"א ע"ב) הקשו על רב אשי שהיה מתפלל כלולב מהאי ברייתא מהא דאמר שמואל ומירלו הסם לאו מזה יטעו וערירי ויהא מזה הוא ולא טריד עד כאן. ומשמע מדברי רש"י ו"ל דדוקא נקט סקין וכו' משום דכתיב ד' איכא טירדא דכתיב הוא ו"ל אבל שאר הכלים לא ומה שהקשו בגמרא על ההיא דלולב הוא משום דכלולב נמי איכא טירדא שמה יפול מידי וישבר חזמתו. ואין נראה כן מדברי רבינו שכתב בסם ולא יאחז כלים וכו' משמע דכלל מין כלים איירי ולדבריו קשה למה נקט שמואל הו' ד' לימא כל הכלים סם ואולי דעת רבינו דכלל כלים שהם עליהם שלא ישיבר הן דומיא דמעות שיהא שמה יאכדו ולכן כתב כלים ומעות כלומר כלים דומיא דמעות ומ"מ היה לו לנבאר: היה משוי על ראשו וכו'. במציעא פ' המקבל (דף ק"ה ע"ב) אמר רבי ינאי לתפלה ולתפילין ד' קנין וכו':

ו תקון המקום ביצר וכו'. פ"ק דברכות (דף י"ב ע"ב) אל יעמוד אדם במקום גבוה ויפתלל אלא במקום נמוך וכו'. תיב נמי הכי לא יעמוד אדם לא על גבי כסא וכו'.

מגדל עז

ד תקון הגוף ביצר וכו' עד תלוי. פ"ק דברכות (דף י"א:) ה תקון החלבושים ביצר עד יעמוד. פ"ק דשבת (דף כ"ג ע"ב) עד כלים ומעות בידו. פרק מי שמתו: אבל מתפלל וכו' עד מלות היום. סוף פרק לולב הגזול (דף מ"ה:) היה משוי וכו' עד קרקע ומתפלל. במציעא פרק המקבל (דף ק"ה:) דרך כל החבטים וכו' עד עטופים. פרק קמא דשבת (דף י"א:) ו תקון המקום ביצר וכו' עד לית המסא. פ"ק דברכות (דף י"א):

ואסור

הבסא בלא מנעלים דאמרינן בהנהגת לאו אורח ארעא לגלוי ברעיה קמיה רביה ע"כ: פ"ס

ג היה עומד בח"ל וכו' עד ויתפלל. ברייתא שם אלא שבנימא שם שמו כחזי הוה עומד בח"ל יכין לכו כנגד ארץ ישראל ומפרש רבינו דכיון לכו היינו פניו דלי לא היינו דין הסומא ומי שאינו יכול לבין הרוחות. ובפסקי הרא"ש ו"ל אין כחזי לכו אלא יכין כנגד א"י והיא הנרמא הנכונה:

ורע שה"ר יונה ו"ל מפרש דמי יכין כנגד א"י לא כנגד א"י כלל אלא כנגד א"י וירושלים וכנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי הקדשים וכשהוא בירושלים א"ל לבין כנגד ירושלים שהרי עומד בחזית אלא כנגד כהמ"ק וכנגד בית קדשי הקדשים:

ד תיקון הגוף ביצר וכו' צריך לבזר את רגליו וכו'. פ"ק דברכות (דף י"א):

א"ר יוסי בר חנינא משום רבא"י המתפלל צריך שיכין את רגליו שנאמר ורגליהם רגל ישרה. ופירש"י ורגליהם רגל ישרה נראין כרגל אחת וכיון שהאדם עומד לפני קונו צריך שיכין רגליו ויסמכם בעינין שידמו אחת כמו מלאכי השרת: ונותן עיניו למטה וכו'. בינמות פרק מצות חליצה (דף ק"ה:) א"ר ישימאל כרמי יוסי בשם אביי המתפלל צריך שימן עיניו למטה ולכו למעלה:

ומניח ידיו כפותין וכו'. פ"ק ד' (דף י"א) רבא שרי גלימיה ופכר:

אמר כעבדא קמי מלכיה אמר רב אשי חזינא לרב כהנא כי אסא נערה בעלמא שרי גלימיה ופכר ידיו ומלני אמר כעבדא קמי מלכיה וכו' איכא שלמא בעלמא לניס ומתכסי ומתעטף אמר הכן לקראת אלהיך ישראל. ופכר ידיו היינו שחובק ידיו ומסתמא היא הימנית על השמאלית ולא היה מפליג רב כהנא בין נערה לשלמא אלא ללניס ומכסי אבל לניס פכר ידיו. ומ"ש ולא יניח ידיו על סנטרו כן היא גירסת הר"ף ופ"י הפרק קטני דזו:

ה תקון החלבושים. נלמד ממאי דהוה עבד רב כהנא כמו שכתבנו

בסמוך. אמרינן נמי הסם רבה בר רב הונא רמי פחמקין ומלני כלומר היה נטון אנפולות חששים כרגליו הכין לקראת אלהיך ישראל ומדברי פחמקין אלא שאלו להתפלל כרגלים

ג היה עומד וכו' שם בברייתא ועוד שם בברייתא היה עומד בבית קדשי הקדשים יכין את לכו כנגד הפסוקים ולא הוזהר זה בדברי רבינו ו"ל ולא יעמוד למה ואולי לא היה בנימין ו"ל נגמ': וכו' א"ר יוסי בר חנינא: שם בברייתא:

והמהלך בספינה. כמנהג שהוכרתי (כ"ח:). ואע"פ שנמנהג אמר יכין את לכו כנגד בית קדשי הקדשים כחזי רבינו כנגד השכינה משום דהוא ו"ל מפרש בפירוש המשנה שמה שאמר כנגד בית קדשי הקדשים וזהו לומר שהיה לו כוונה בתפלתו ויראה לו כאלו עומד לפני בית קדש הקדשים. ואם כן היינו מה שאמר יכין את לכו כנגד השכינה:

ד תקון הגוף וכו' צריך לבזר רגליו וכו' בצד זו. בפרק קמא דברכות (דף י"א):

ה תקון החלבושים וכו'. בפרק ילאות השבת (דף י"א) אמר רבא שרי גלימיה ופכר ידיו אמר כעבדא קמי מלכיה אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא

נערה בעלמא שרי גלימיה ופכר ידיו ומלני וכו' כי איכא שלמא לניס ומתכסי ומתעטף ומלני ע"כ. ולכן פסק רבינו ו"ל דלאיכא שלמא דיתקן מלניסיו. וגם פסק שחובק את ידיו משום דמה שאמר כי איכא שלמא לניס וכו' ר"ל וגם פכר ידיו כלומר שחובק את ידיו. ואף על פי שנגמ' לא הוכירו בני שלמא כחזי רבינו דודאי הוה הכי משום מורא שמיו: ומצינו עצמו ומחזר משום שנאמר השתחו לה' בהדרת קרש וכו'. אע"ג דפ"ק דשבת (דף י"א) לא הביאו אלא קרא דהסין לקראת אלהיך ישראל רבינו הוה פסוק דהשתחו ליה' כהדרת קדש משום דבברכות ר"פ אין עומדין (דף י"ב ע"ב) אמר על מתני' מנה הני מילי וא"ר יושיע בן לוי מהכא השתחו ליה' כהדרת קדש אל מקרי הדרת אלא חדרת וכו' והקשו ממאי דילמא לעולם הדר משה כי הא דרב יהודה הוה מליין נפשיה וסדר מלני אלא אמר רב כהנא וכו' ומשום דאמרינן הכי בגמרא הכי רבינו ו"ל דרשה

הנהגות מייטוניות

ג אכתב השור א"י והיה הילך בחלבו מתפלל דרך הלכות אף אם אין פניו כנגד ירושלים כי אם יעמוד ויתפלל יקשה בעיני אחריו ויכיר ויכיר וכו' ולא יוכל לבזר ויש מפרשין לעמוד באבות ע"כ: ד' [ד] פרק אין דורשין שני' ורגליהם רגל ישרה ע"כ: [ה] בפרק מצות חליצה טותן עיניו למטה ולכו למעלה ע"כ: [ו] פ"ק דשבת רבה שרי גלימיה ופכר ידיו ומלני אמר כעבדא קמי מלכיה וכו' ולא נשען ונפסק לשום דבר ק"ו מפורשם דרמב"ם לקמן פ"ב ע"כ: ה' [ה] ואפילו אם היה לבוש טבנטים דהשתחו אין לכו רואה את העדות מ"מ אסור ויהיה חזר משום הבין הר"ף ע"כ: [ט] וכן אסור לילך לבית

שפירש שהלכות גורמין לו שיכין לטו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנס קשה ויש לומר שמה שכתב שיסתכל כלפי שמים אינו רוצה לומר שיהיו עיניו תלויות למעלה כל זמן התפילה אלא שעל דרך העברה אם יסתכל כלפי שמים יכנס לבטל ע"כ (ב):

ג כתב הרמב"ם מניח ידיו ע"י לבו כפותין וכו'. נפ"ה (תפלה ה"ד) וטעמו מדאמרין בפרק קמא דשבת (י.) רצא שדי גלימיה ופכר ידיו ומללי אמר כעבדא קמי מריה והא דאמר רב אשי חזיתיה לרב כהנא כי איכא זערא בעלמא שדי גלימא ופכר ידיו וכי איכא שלמא בעלמא לביש ומתכסה ומתעטף אמר הכון לקראת אלהיך ישראל משמע ליה — דלעולם הוה פכר ידיו ולא היה משנה מעצמו לשלמא אלא צענין המלבושים בלבד: ופ"ש שיהיו הימניות ע"י השמאלית. [ג] מסבא דנפשיה כתב כן ואפשר שהוא רמו להכניעת ידו הרע שהוא נרמו בלד שמאל (ג): וכתב רבינו הגדול מהר"י אטובה ו"ל שהכל

שנאמר (ו) והיו עיני ולבי שם כל הימים ואנו מתפללין כנגד בית המקדש ולכן צריך שנתן עינינו למטה כנגדו ונחשוב כאילו אנו עומדים בו ומתפללין. ובלבו יכוין למעלה שנאמר (י) נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים: ג כתב הרמב"ם ז"ל (תפלה פ"ה ה"ד) מניח ידיו על לבו כפותין (ח) הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה וביראה ובפחד (ט) ולא יניח ידיו על חלציו:

סימן צו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] מה הם הדברים שאסור לאחור בידו בשעת תפלה:

א ואלא יאחזו בידו תפילין (ב) ולא ספר תורה בזרועו ולא קערה מלאה בידו ולא סכין ומעות

וקאמר שמיני ידיו על לבו הימנית על השמאלית וכו' נראה שכן היה מנהג מקומו כשמדברים עם המלך וזהו שכתב א"כ (ה"ה) במקומו מלבושיו מניין עלמו ומהדר שנאמר (פסלים לו ט) השתחוה ליי' בהדרת קודש אלל הא דאיתא בגמרא כי איכא זערא [וכו'] ופכר ידיו אין פירושו הימנית על השמאלית אלא כדפירש רש"י שחובק ידיו באצבעותיו כאדם המצטער ומה לא דיבר הרמב"ם דפשיטא דהכל לפי הצער כן יתפלל וישפוך שיחו לפניו יתברך בדמעות ובשברון לב ומתמים: ופ"ש ואלא יניח ידיו ע"י חלציו. פירש צ"י שהוא פירוש להא דאיתא בפרק מי שמתו ולא יניח ידיו על סנטרו לפי גירסת הרי"ף ופירוש הערוך סנטרו כמו סטרו ועיין בסיומן צ"י:

צו א ואלא יאחזו בידו תפילין וכו'. בפרק מי שמתו (דף כ"ג:) ובפרק לולב הגזול (סוף דף מ"א) ופירש רש"י שכל אלו ערוד הוא במחשבתו שלא יפלו מידו ואין דעתו מיושבת עליו בתפילתו ע"כ. משמע דוקא הני דאיכא ציון כתבי הקודש בנפילתן אי נמי

דמניח לא יאחזו בידו תפילין וכו' ושיני הסם לאו מזהו וטרוד זהו הכא מזהו ויניחו ולא ערוד זהו ופירש רש"י לאו מזהו לאחזן והיון

דרכי משה

(ב) ובפרק אין עומדין דף (כ"ה ע"א) (כב: ד"ה צריך) פירש הר"ר יונה הא דאמרין המתפלל צריך שיהיו עיניו למטה ולבו למעלה רצונו לומר שיחשוב בלבו כאילו עומד בשמים ויסיר מעליו כל תענוגי העולם הזה וכל הנאות הגוף כמו שאמרו הקדמונים כשתרצה לכרין פשוט נשמתך מעל גופך ולאחר שיגיע לזה יחשוב

פרישה

(י) והיו עיני ולבי שם וגו'. פירש צ"ח המקדש: (י) נשא לבבנו אל כפים. כתב הר"ר יונה (כב: ד"ה שנאמר) דעיקר הפירוש הוא שמיני שדרך המתפללים לשטות כפות ידם לבקש מהשם יתברך לך אמר שלא ידעם לבד יבקש אלא שישא לבו אל ידיו לכרין ולבקש בכל לבו אל אל ששמים: (ח) הימנית ע"י השמאלית. זה לשון צ"ח שכתב דנפשיה כתב כן ואפשר שהוא רמו להכניעת ידו הרע שהוא נרמו בלד שמאל. ועל דרך האמת כדי להגביר מדת הרחמים על מדת הדין. דרכי משה. וכתב מהר"י אטובה שהכל

חדושי הגהות

[ג] ואפשר שכן הוא הדרך כשעומדין לפני מלך להניח ידו הימנית על השמאלית (מהר"ח): [ג] עיין מה שכתבתי בסיומן צ"י סק"א (מהר"ח):

הגהות והערות

[ה] בכת"י "המשכיל ידום". והוא מלשון הפסוק בעמוס (ה, יג) והמשכיל בעת ההיא ידום:

היזק בגופו או הפסד ממון הילכך אסור לתפסן בידו אצל דברים שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר לתפסן בידו וקשה דמסיפא משמע איפכא דוקא לולב דליכא מזה הוא דשרי אצל כל שאר דברים דליכא זהו מזה אסור אפילו ליכא הפסד. ויש לומר דשאר דברים דליכא זהו הפסד פשיטא דשרי ולולב אינטיירכא ליה דסלקא דעתך אמינא דנלוכל נמי טריד דילמא יפול מידו ויפסל קמ"ל דאף על פי כן שרי דכיון דמזוה הוא לא טריד כן נראה מפירוש רש"י: **אב"ר ה"ר יונה** כתב דיש מפרשים דשום דבר אין לו לתפוס בידו והני דנקט לאו דוקא אלא לאורחא דמילתא בעלמא נקטיניהו ולא נהירא. ועוד נראה לי דשלשה חילוקים בדבר כל הני דליכא טרידא דכיון כתבי הקדש אי נמי היזק בגופו או הפסד ממון אסור לתפסן בידו ואם תפסן צריך לחזור ולהתפלל ולולב דמזוה הוא ולא טריד מותר לכתחלה ושאר דברים דליכא מזה ולא טריד לכתחלה לא יאחזו בידו וצדיעבד יא ואין צריך לחזור ולהתפלל והכי נקטינן:

צו א ו"א יגהק וכו'. בפרק מי שמתו המגהק והמפהק הרי זה מגסי הרוח ומתביטין מדא"ר חנינא אני ראיתי את רבי שגיהק ופיהק וכשהיה מפהק הניח ידו על סנטרו פירש רש"י מנטו"ן בלעז שלא תראה פתיחת פיו ומשני לא קשיא כאן לאונסו כאן לרצונו: **וב"ש ו"א יניח ידו על סנטרו.** כן כתב הר"ף ופירש רבינו דסנטרו הוא למי התחתון כדרך גסי הרוח שמניח ידו על לחיו ויסמוך לחיו על ידו דהיינו מנטו"ן בלעז אצל הרמב"ם פירש סנטרו כמו סטרו ור"ה לומר שלא יניח ידיו על חלציו כמו שכתב בסוף סימן ז"ה עיין שם כל זה כתב ז"י וסובר רבינו דכל הפירושים הן אמת:

עליו למשא לפיכך טרוד במשאם וכדו עליו משאם ושמירתם הכא נטילתו ולקחתו מזוה היא ומתוך שחביבה מזוה עליו אין משאם ושימורה כדו עליו ולא טריד. ולפי זה שאר דברים שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר להתפלל בעזו **וה"ר יונה** כתב בפרק מי שמתו (יד: ד"ה סקין) דלית דמפרשי דסקין וקערה וכל הני דנקט לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט והוא הדין שאין לו ליעול בידו שום דבר בשעת התפילה אלא לולב בלבד דמשום חבובי מזוה לא ימעט בזה כוונת התפילה א: **ובתוב** בתרומת הדשן (סי' יז) דספר תורה דקתני לאו דוקא דהוא הדין לכל כתבי הקודש ואפילו מחזורים ותפילות ועם כל זה החיר לאחזו מחזור או תפילה בידו להתפלל בהם דכיון שאינו אוזן אוזתם אלא כדי להתפלל בדיוק ליכא למימר שלבו טרוד עליו כמו גבי אוזתו מפילין בידו או ס"מ צורעו דהמס אינו מופסו רק לשמירה ולא לעשות בהם מזה

עכשיו אצל הני הואיל ותופסם לשם תפילה עמיה כדי להתפלל צעיון ובדיוק יפה אין משאם כדו עליו ולא טריד דדמי ללולב משום דלקחתו מזוה אמרינן דמתוך שחביב עליו אין משאם ושמירתם כדו עליו ולא טריד עד כאן וכן דעת ה"ר יונה (טו: ד"ה ואסור) שמומר לאחזו מחזור ותפילות בידו בשעה שמתפלל שאפילו ליעולו אחר שהתחיל להתפלל החיר כמו שאכתוב בסיומן שאחר זה (סוד"ה ואם כינה) **בס"ד**

צו פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן
[ג—ד] בשעה שמתפלל אם יכול לקחת סדור תפלות או דבר אחר: בעודו מתפלל אסור לרוק אם לא לצורך וכן אסור להבליעו בבגד העליון כיון שהרוק נראה:

א ו"א יגהק ויפהק ואם עשאו לרצונו הה"ה זה מגסי הרוח. פשוט בסוף פרק מי שמתו (ברכות כד:) ופירש רש"י גיהוק. פעמים שאדם מוציא מגופו לפיו נפיתו וריחה כרים המאכל שאכל: פיהוק. חיך מלקוחיו פותח להוציא רוח הפה מלא כאלד שרונה לישן או שעומד משינה ויש שדורשין גיהק נוטריקון גו הקים פיהק פה הקים. והנה לפירוש ראשון גיהוק בלעז ריגולדא"ר פיהק בוסטיזא"ר ולפירוש שני גיהוק בלעז דיספיריזא"ר ופיהק כמו לפירוש ראשון: **וב"ש ו"א יניח ידו על סנטרו ופירש רש"י** סנטרו מנטו"ן בלעז שלא תראה פתיחתו. גם זה שם (כד:) וכשהוא מפהק יניח ידו על סנטרו ופירש רש"י סנטרו מנטו"ן בלעז שלא תראה פתיחת פיו: **וב"ש ו"א יניח ידו על סנטרו בדרך גסי הרוח.** על מה שכתבתי בסמוך כתב הר"ש (פ"ג סי' נט) שהרי"ף (טו:) גורס לא היה מניח ידו על סנטרו בשעת תפילה מפני שגראה כגסי הרוח וא"ת היאך רבינו מוכה שטרא לבי תרי שנסמוך כתב שם צריך לפרש יניח ידו על פיו וזה בגירסת רש"י א שהיא יניח ידו על סנטרו ואח"כ כתב ולא יניח ידו על סנטרו בגירסת הר"ף וי"ל דאע"ג דסבר בגירסת הר"ף עיקר מכל מקום כשמפהק צריך להניח ידו על פיו מדיחא צירושלמי פרק מי שמתו (ה"ה) א"ר חנינא אני ראיתי את רבי מפהק ומעט ונותן ידיו על פיו וכתבוהו שם ה"ר יונה (טו: ד"ה וא"י) והר"ש אצל קשה למה לו לרבינו לכתוב ולא יניח ידיו על סנטרו מאחר שכבר כתב בסיומן ז"ה בשם הרמב"ם (מפלה פ"ה ה"ד) ואל יניח ידו על חלציו [א] ואפשר שרבינו אינו מפרש סנטרו סטרו כמו שכתבתי בסיומן ז"ה (ד"ה ומ"ש הרמב"ם) בשם הרמב"ם אלא מפרש דסנטרו היינו למי התחתון וכן פירש רש"י בסוף מכות (כ. ד"ה חמש פאות) על פאות הזקן ואחת למטה שער שבין השבולת באמצע הסנטר שלועזין מנטו"ן וכן פירש גם כן בפרק מי

פרישה

(ב) **בפני ש"בו ע"ה.** פירש רש"י מפילין וספר תורה מפני שטרוד במתחבמו שלא יפלו מידו ויתבזו וסבין שמה יתקע בגליו וקערה מלאה ומעות שלא יתפזרו וכבר שם יפול ימאם ור' יונה פירש דכל הני לאו דוקא דהוא הדין שאר דבר גם כן אסור ליעול בשעת התפילה אלא לולב בלבד החירו דמשום חבובי מזוה לא ימעט עזר זה כוונתו בתפילה: (ג) **מותר לאחזו בידו וכו'.** וכתב בתרומת הדשן דהוא הדין מותר לאחזו מחזור או התפילה

חדושי הגהות

צו [א] ו"א נראה שרבינו נראה לו כל הפירושים והגירסאות אמת להלכה שכל שהוא דרך גסות הרוח לא יעשו (מהר"ם) וכן כתב הב"ם:

הגהות והערות

צו [א] וכן כתב רבינו יונה בספר היראה (עמ' קסו דפוס אשכול) "ולא יאחזו מאומה בידו." וכן משמע מסמ"ק סי' יא (עמ' טו) וז"ל ובשעת תפלה לא יאחו שום דבר בידו שלא יסח דעתו עכ"ל:
צו [א] צ"ל שהיה מניח (מור וקציעה):

משבצות זהב

שמע מינה איך לא, עיין מה שכתב נט"ו [ס"ק] א', (ולא זיין המ"א אחפילין). ומה שכתב [המ"א] שכן משמע מר"מ, לאפוקי מנחלת זבי [ס"ק] א', בר"מ [תפלה] פרק ה' הלכה ה' לא יאחז ספר תורה ותפילין שטרוד ולא "כלים ומעות", הנחלת זבי הכין כלים אף על פי שאין טרוד בהן א"כ היה לו לומר ולא "כלים", (עיין אליה רצה ס"ק ג), אלא הנך דשמואל קחשיז ופרט רק "כלים" ומעות אף על פי שדרך לעמוד בפני הגדולים כך (מה שאין כן סבין וככר), ואחזקון מלמשי קאי, יע"ש. והוא דפלגיניהו כי כן הוא נצרימא ספר תורה ותפילין ומימרא דשמואל כלים ומעות, ועיין ט"ז [ומשמות זהב] [ס"ק] א' מה שכתב בשם הב"ח ג' חילוקים ג', יע"ש. ואין להאריך. ונטור מטאר שלט עליהם שלא יפלו, הא איך לא:

לדין, ועיין סימן פ"ט סעיף ג' [כנהג]: (ב) מפני. עיין ט"ז. הסכים להר"ר יונה דאפילו שאר דברים אסור. ויראה שאין עומד כך בפני הגדולים ואוחז דברים וחפצים בידו, עיין סימן צ"א סעיף ה':

ואליה רבה [ס"ק א], וכשיושב בעגלה מכל מקום יכוין רגליו, ועיין עטרת זקנים: (ב) שיהיו. עיין ט"ז. וב"ח [ד"ה וצריך] תירץ קודם התחלת התפלה יסתכל בחלונות, ולבו נכנע פירש הפסוק [איכה ג, מא] נשא לבבינו אל כפים, בטול כו', עיין פרישה [אות ו] בשם הר"ר יונה [ברכות כב, ב ד"ה שנאמר]¹², ועיין פירוש רש"י פרק קמא דתענית עלה ח' [ע"א ד"ה ואעפ"כ], דיהא תוכו כבדו (כמו בכפיו פרושות כן יהיה לבו, כפירוש הר"ר יונה) ועיין פרשת דרכים דרך ערבה [דרוש כב] הביא זה, יע"ש: (ג) הימנית עיין ט"ז. ועיין הגהות מיימוניות פרק ה' מהלכות תפלה אות וי"ו משמע כב"י, וכסף משנה [שם הלכה ד] וכן כתב הר"מ ז"ל [שם] ועומד כעבד קמיה מריה באימה ויראה ופחד, יע"ש. ובטור סימן צ"א פירש, בצערא פכר כו', הביאו הר"ב בסימן צ"א סעיף ו', והמחבר השמיטו דאזיל לשיטתיה ופסק כר"מ ז"ל, והר"ב לא הגיה כאן כלום, דסובר מסברא הוא, והלשון שהעתיק המחבר דברי הר"מ, אין מבואר ההיפוך, לכן שתיק ליה:

המחבר דברי הר"מ, אין מבואר ההיפוך, לכן שתיק ליה:
צו (א) [לא יאחז]. עיין ט"ז. ברכות כ"ג ב' תנו רבנן לא יאחז ספר תורה ותפילין ויתפלל אמר שמואל סבין ומעות וקערה וככר וכיוצא בהן. ולרש"י [סוכה מא, ב א"ר מר"ה סבין] הגי דוקא, ולהר"ר יונה [ברכות יד, ב ד"ה סבין] הכל אסור. א"כ מאי שנא הגי דאמר שמואל (ספר תורה ותפילין, הוה אמינא אע"ג דמצוה לשומרן אסור). וי"ל לדין התלמוד חוזר בלא כיון י"ל ג' חילוקים, הגי חוזר, ושאר דברים אסור לכתחלה, ולולב שרי, ולדין עכ"פ אין חוזר ואתי שפיר. ומר"מ פרק ה' [מתפלה הלכה א] מבואר שמונה דברים אין מעכבין, יע"ש. אף לדין התלמוד. וקשה מאי שנא הגי דנקיט. והך יתפלל לאו דוקא, הוא הדין קריאת שמע ואפילו פסוקי דזמרה

בידוע שנתנה אין רשארין למכור למי שדוצה לסלק
שם הבעלים משם אלא למי שלא יסלק שם הבעלים.
הגני ידיו מוקירו.

משה פיינשטיין

סימן מ

אם מותר ליכנס להתפלל בחדר שבבנין
ביהכ"נ שמתנהגין שלא כדון, שהקבע
למקום תפלה כדון לאנשים כשרים

ד' אלול תשי"ט.

מע"כ ידידי הנכבד מרה מר דוב יהודה גאלדבוים
שליט"א.

בדבר להתפלל בביהכ"נ שעיקרו נעשה שלא כדון
שהוא בלא מחיצה בין האנשים לנשים, אך
יש באותו הבנין איהו חדר שיחוד עבד אלו שאין
רוצים להתפלל שם שיתפללו בחדר ההוא שמתנהגין
שם כדון אם רשארין לילך להתפלל שם. הנה באינו
מפורסם זה לרבים שיש שם מקום כשר להתפלל.
אסור זה בברור דאף בע"ז שלא נחשדו ישראל תנן
בע"ז דף י"א, לענין לילך בדרך שהולכין בה לע"ז
בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור ופרשיי מפני
חשד שנראה כמהלך לעובדה, וכ"ש שבאיסור כזה
שיש לחוש לחשד שהאיסור קיל לאינשי וגם מצד
שידוע שיש בעוה"ד הרבה שחשדים ע"ז, וכיון שלא
ידוע שיש שם גם מקום להתפלל כדון הרי הוא
ביחודות הכניסה לשם רק למקום שהוא שלא כדון.

ומסתבר שהבא יותר חמור, דהתם פרשיי שאסור
מפני חשד ולא כתב מפני מראית עין שיאמרו שמהלך
לעובדה אף שלשון זה יותר רגיל בגמ', וצריך לומר
שהוא כדבארתי במק"א שהם שני ענינים, דהיכא
דאמר משום מראית עין הוא כדי שלא ילמדו ממנו
לזלזל באיסור ההוא, והיכא דאמר מפני החשד הוא
באופן שאין לחוש שילמדו ממנו לזלזל באיסורין
שמ"מ אסור מפני שאסור לאדם להביא שיחשדוהו
אף שלא יבא מזה קלקול לאחרים, והוא נלמד מקרא
דחיתתם נקיים מה' ומישראל כדתנן בשקלים פ"ג
מ"ב וממצות פאה בשבת דף כ"ג, וסובר רש"י דבאיסור
ע"ז אין לחוש שילמדו ממנו בנ"א ח"ו לעבד ע"ז
שישראל מגנים את המשומדים טובא כידוע, ולכן
אין לאסור מצד איסור מראית עין שהוא בשביל שלא
ילמדו ממנו לזלזל באיסורים אלא פירש שהאיסור
הוא מפני החשד שהוא מדין והייתם נקיים ומפאה.
אבל הבא שלא חסור לאינשי כי"כ יש לבד איסור

על ארץ סימן נ"ב שהעיקר כהנה"ח והבאתי שכן
סברי התוס' והמרדכי וגם הרמב"ם מסתבר שסובר
כן ע"י"ש. ואף שאולי למכור לביהכ"נ אחר שיהיה
שם הס"ת רק באותו הזכות שיש לביהכ"נ זה שניתן
להם לקרות בו יש מקום לומר שיכולין כיון שאין
שום קפידא להבעלים איהו צבור יקרא בו, אם
הבעלים אינם בכאן. אף שיש אולי קפידא גם בזה
דלפעמים הצבור בכאן גדול מביהכ"נ ואחר או שבכאן
יש יותר יראי ה' ומדקדיקין במצות או טעמים אחרים
שלכן היה מן הראוי שישאלו ממנו, אבל אפשר יש
לדמות זה דזכות הקריאה בו להתנדב מנורה או נר
שאף בלא נשתקע שם בעליה יכולין לשנותו לדבר
מצוה שאיתא בערכין דף ר' וביריד סימן רנ"ט סעיף
ג' ואף שליכא העלאה בזה אולי כיון שהוא מכירה
רק לזכות הקריאה ליכא חיוב להעלות בקדושה, וגם
מסתמא מוכרין רק באופן שמותר למכור ס"ת. אבל
למכירה לסחור שהוא מכירה לחלוטין ולהשכיח שם
הבעלים שודאי הבעלים לא היו רוצין בזה ודאי
אין יכולין כיון דעצם הס"ת הוא של הבעלים.

ואף בידוע שנתנה במתנה לביהכ"נ הא כיון
שכתב שמו על העצי חיים הא הוא כהנה"ח שרק
בתנאי זה נותנה שיהיה כתוב שמו שם, ואף אם
נימא דיכולים לעכב מלכתוב שמו על מה שהתנדב
דלא כהרשב"א שהביא המג"א סימן קנ"ד ס"ק כ"ג,
הוא רק בדבר שכבר התנדב ואח"כ רוצה שיכתבו
שמו עליו בזה הוצרך הרשב"א לחדש שמ"מ אין
יכולין לעכב עליו מטעם שגם התורה כותבת ומפרסמת
העושה מצוה, ועיין בנקה"כ בסימן רמ"ט סעיף י"ג
בסופו שכתב שכן סובר הרשב"א וכל המשמעות הוא
רק משום דאם איירי שקודם שהקדיש רצה שיכתב
שמו פשיטא שאין שייך שיוכלו לעכב והגידון א
היה רק אם הוא רשאי וליכא בזה ענין גאווה והתפארות
וע"ז הא ליכא ראייה דבכל המקומות התורה פרסמה
והעושים לא בקשו זה ורק מסברא אפשר מכיון
שהתורה מפרסמת אלמא דיש בזה ענין טוב לכן
רשארין. עכ"פ באם רוצה קודם שהקדיש הוא כהנה"ח
שרק באופן זה נותן וכשלא עשו כן גבטלה המתנה
וממילא בטלה מכירתם והוא גול. ואף אם כתבו אחר
שהתנדב שא"כ לא היה זה תנאי בנדבתו מ"מ כיון
שכתבו שמו לא הרי נשתקע כמפורש בט"ז שם
סק"ד וא"א לשנות אלא לדבר מצוה ולמכור לסחורים
אין זה דבר מצוה ואף שמוכרין כדון שהוא לדבר
מצוה הרי יכולין למכור באופן שלא יסלקו שם
המנדב והוא לאיהו ביהכ"נ ונמצא שמה שמכרו
בסלקו שם דוקא אינו שינוי למצוה. נמצא שכשהיה
שם על העצי חיים עצם המכירה לסחור אין יכולין
כשלא ידוע שהתנדב בפירוש ליתנה לביהכ"נ, ואף

החשד גם איסור מראית עין שלא ילמדו ממנו לזלזל באיסור זה.

ואם מפורסם לכל שיש שם גם מקום שמתפללין בו כדין שנמצא שהכניסה לשם הוא דרך שהולכין בה גם למקום אחר, גמי אפשר שנסתלק בזה רק איסור החשד, אבל איסור מראית עין שלא ילמדו ממנו אפשר יש גם בזה משום דכדי שלא יבא לידי מכשול יש לחוש יותר דאפשר שימצאו אנשים שרוצים להקל ויסמכו עליו לומר שהלך לעיקר ביהכ"נ כרוב הנכנסין לשם, ולא ידעינן מהא דע"ז רק שאיסור מפני החשד ליכא במקום שהדרך הולך גם למקום אחר ומשמע אף שמקום האחר הוא קטן ממקום הע"ז שסתמא תנן, אבל במקום שיש לאסור גם מצד מראית עין שלא להכשיל אחרים חמור ולא התירו אף כשהמקום האחר הוא בשדה, וכ"ש אם הוא קטן ממקום האסור, וכדבארתי במק"א שיש עוד מה שהחמירו באיסור מראית עין מבחשד לבד וכן מסתבר.

ולכן אף שמשמע שספק באיסור מראית עין הוא להקל, אבל בזה שנוטה יותר לצד האיסור יש לאסור, ואף אם היה ספק השקול שהיה לן להקל מצד הדין, יש לאסור בזה שנפרצו בזה הרבה אנשים בעוה"ר כדי שילמדו ממנו אדרבה חומר האיסור.

וכל זה הוא אף כשהמקום שמתפללין בו כדין אינו שייך להבע"ב של עיקר בנין ביהכ"נ זה אלא לבע"ב אחרים, אבל אם הוא שייך לאותן הבע"ב של ביהכ"נ האסור רק שמאיוזה טעם עשו מקום קטן בעד אלו שלא ירצו להתפלל שם אסור בכל אופן, שהוא כמסייע ידי עוברי עבירה שמחזיקין ידיהם בזה, וגם יש להם הכנסה מזה, ואולי אם לא היה להם מקום עבור אנשים הכשרים לא היו בונים כלל את ביהכ"נ שלהם שהרי היו צריכים לגרש משם את כל אנשים הכשרים שהיה גנאי להם והיו מוכרחין לעשות ביהכ"נ כדין, ומצד זה שנתרצו אנשים הכשרים במקום הקטן שנתנו להם להתפלל, יכלו לבנות ביהכ"נ האסור, ונמצא שהיה זה סיוע גדול לעיקר בנין האסור, ולכן אף שכבר נעשה זה ובמה שילך עוד אחד להתפלל לא יהיה שוב סיוע אסור כיון שעצם הדבר היה אסור, והוי זה כדאיתא במדרש ליסטים שכמותך כבשה שמשבח ר' יהושע לטעם זה ואמר שהתינוקת נצחתו, אבל אין צורך לזה דודאי איכא סיוע להם בכל אחד שבא להתפלל לשם, ואף אם לא יהיה להם הכנסה ממנו איכא בזה חזוק למה שעשו, שאף בדברים בעלמא אסור לחזק ידי עוברי עבירה כדאיתא במס' שביעית בב' מקומות ובגיטין דף ס"א, ופי' בגמ' שם דף ס"ב דהוא לומר אחזקי

בעלמא שאסור, וכ"ש בזה שהוא במעשה, ולכן אין ליכנס להתפלל לשם בכל אופן.

ובדבר אם מותר לאכול ברעסטאראנט שמכניסין שם רק מאכלי חלב אבל הם של אנשים מחללי שבת, הנה אף שם אפשר להיות כמה מאכלות אסורות כדגים טמאים, וגם השומן שטמגנים בהם אפשר שהם מבהמות אסורות ונבלות, וגם גבינות אסורות, ויש גם דברים שאסורים משום בשולי עכ"ר, ולכן אף ליכנס לשם לאכול דברים הידועים שאין בהם שום חשש איסור יש לאסור מפני מראית עין וחשד, אך אם הוא רעב ביותר שמצטער טובא ואין שם מקום אחר לאכול יכול ליכנס לשם לאכול דברים הידועים למותרין, אבל צריך שיהיה בצנעא דבמקום צערא ופסידא לא גזרו רבנן כדאיתא בכתובות דף ס', והיינו שלא יהיו מבחזין מכידיו, דלפני אלו הנמצאים בפנים הרי יראו שלוקח רק דברים הידועים למותרים, ואם יש שם מבחזין מכיריו צריך לומר להם שמצטער טובא ולכן נכנס לשם ליקח דבר הידוע למותר, אבל בלא מצטער טובא אין ליכנס לשם כלל.

ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן מא

בענין בימה באמצע

ח' אדר ראשון תשכ"ב.

מע"כ הנכבד מר לעזר מילער נ"י.

בדבר הבימה אם צריכה להיות באמצע ביהכ"נ ממש או שיש להתיר גם לעשותה מחובר למקום הגבוה ששם עומד ארון הקודש, הנה לטעם הרמב"ם פ"א מתפלה ה"ג שהוא כדי שישמעו כל העם קה"ת יש להיות באמצע ממש וכן איתא ברמ"א סימן ק"נ סעיף ה', אבל כתב הכ"מ שלכן בבתי כנסיות קטנים שנשמע גם כשהבימה היא בסוף ביהכ"נ רשאים לעשות גם שם כי אין זה ענין חיוב אלא לפי גודל ביהכ"נ אבל משמע שבביהכ"נ גדול צריך לעשות באמצע שהוא במקום שנשמע קה"ת לכל העם במקום שהם יושבים ולא יועיל מה שיבטיחו כל הקהל להתקרב להבימה שיעמידו בסוף ביהכ"נ בשעת קה"ת כי אין לסמוך ע"ז ויש לחוש שיתעצלו מלהתקרב להבימה ויגרום זה שיעברו על מצות קה"ת והוא ממילא חיוב שיעשו בביהכ"נ גדול דוקא באמצע

סימן יז

בענין סדורים וספרים שנרפסו בשבת

י"ז שבט תשכ"א.

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר אשר אנשל קרויז שליט"א הרב דבוענאס איידעס בארגענטינא.

הגה בדבר סדורי תפלה אשר נרפסו בשבת וי"ט אם רשאים להתפלל בהם, הגה פשוט לע"ד שכיון שנעשה בהם עבירה חמורה כזו דחלול שבת, ואף בנעשה ע"י פועלי גכ"מ הם לא איכא בזה חלול שבת בפרהסיא שהוא כסופר בבריאת עולם וחלול שם שמים, הם מאוסים לדבר מצוה וכ"ש לתפלה שצריכים שהשי"ת ישמע ויקבל התפלות שצריכין לזה סניגורים ופרקליטים טובים ואיך יתפלל ע"י דבר שיהיה קטיגור ח"ו ולא יניח שיתקבלו התפלות.

ויש מקום לומר דגם בדיעבד לא יצא בתפלה כזו שיעשה שיהיה קטיגור שלכן דאי לא תתקבל תפלתו, דתפלה שיודע שלא תתקבל בפשיעתו הוא כלא התפלל, דהא חזינן בהתפלל ומצא צוהה במקומו שמסיק רבא דהואיל חטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה בברכות דף כ"ב וכתבו התוס' והרא"ש שהוא דוקא בחטא כלשון רבא הואיל חטא שהוא במקום שהיה יכול להסתפק ולתלות שיש שם צוהה דהוי פושע וצריך לחזור ולהתפלל להר"י והרא"ש אבל אם אינו מקום שראוי להסתפק בו דלא חטא משום שלא היה לו לאסוקי אדעתיה שהיה שם צוהה תפלתו תפלה, אלמא דלא מצד הצוהה אין תפלתו תפלה אלא מצד חטאו בעת התפלה, וא"כ הוא משום שעשה קטיגור שלא תתקבל התפלה ותפלה שידוע שלא תתקבל אינה תפלה, וא"כ יש ללמד מזה לכל חטא שעושה בשעת התפלה שהוא קטיגור שלא תתקבל אינה תפלה.

וניחא בזה מה שאר"ז בשבת דף י' בר' ירמיה שהיה מסרבה באמצע שמעתא לצללי שמסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה שלהר"י והרא"ש בברכות כיון שנאמר תועבה הוי דינו שאינה תפלה ויחזור ויתפלל שלכאורה איזה טעם יש בזה, אבל הוא מכיון שהסיר אזנו משמוע תורה בשביל תפלתו הוא קטיגור שלא תתקבל תפלתו וכשידוע להמתפלל שלא תתקבל אינה תפלה, דסתם תפלה אף של אנשים פשוטים ואף של בעלי עבירה אפשר שתתקבל כיון שאינו חטא במעשה התפלה ולכן יש גם סניגורים שהרי עשה גם דבר טוב ואף בלא עשה דבר טוב הרי זה עצמו שהוא מתפלל להשי"ת ומאמין בו

הוא כחוב מהגמ' מ"מ א"א להפסיק המזמורים שנאמרו כסדרן ולומר ד' מזמורים אלו אחר ויברך דוד לכן אומרים מתחלה קודם הללו בקדשו כפי סמיכתן בקרא ואח"כ ויברך דוד ורק כשצריך לדלג פליג, והודו קראו בשמו שלנוסח הרמב"ם לא אמרו זה כלל ולנוסח שלנו אומרים זה תיכף אחר הברכה והרבה, אומרים זה קודם הברכה, הוא משום דמה שהנהיגו לומר זה במקומותינו אינו משום דיהיה מפסדו אלא משום שאמרו אותו בשעת הקרבת התמיד אמרינן אותו קודם התפלה ולכן שייך לומר אותו קודם שהתחילו סדר התפלה שהוא עתה מפסדו אבל כיון שהוא ג"כ משירי דוד התחילו הקדמונים לומר זה אחר הברכה, משום שכל שירי דוד אם יאמרו אחר הברכה יהיו ג"כ מענין פסדו ועדיף ממילא להרמ"א מהפסוקים המלוקטים ומה שאומרים קודם אשרי אף שאין חיוב לאמרו משום שמקומו הוא קודם כל התפלה כדכתבתי.

ונמצא שיש טעמים על הסדר שהנהיגו אבל מ"מ הוא רק לכתחלה ולא לעיכובא וכשנודמן ששכח איזה דבר יכול לאמרו אח"כ או בעובדא שחשב מתחלה שצריך לדלג הרבה ואח"כ קודם ישתבח רואה שיכול לומר עוד דבר מסתבר שיכול לומר מה שקודם אף אח"כ, אך קצת יקשה מהמ"ב סימן ג"א סקט"ז בלא נתכוין בקרא דפותח את ידיך שצריך לחזור לומר מפסוק פותח ע"ס המזמור שאם לא נזכר עד שכבר אמר מזמורים אחרים ואין לו שהות לחזור יאמר אחר התפלה ולמה שכתבתי יכול לומר זה אחר המזמורים בלא המזמורים האחרים וזה עדיף שיהיה גם החזרה בהברכות כיון שעיקר תהלה לדוד בשבילו נאמרה והוא עיקר פסדו מדוע לא יהיה בהברכות, ולכן נראה שיש לעשות כדכתבתי שבנוזכר אחר המזמורים ואין לו שהות לחזור יאמר אותו אחר המזמורים שהסדר אינו לעכובא דלא כהמ"ב.

ובדבר שיש שעונים בריך הוא באמצע פסדו נראה פשוט דשלא כדין עושין דליכא שום דין לענות בריך הוא אלא נוהגין מטעם שכתב מג"א בסימן ג"ז סק"ח כדי שהחזן ידע שלא להפסיק וגם כתב שרק קצת נוהגין לומר זה וא"כ דאי לא עדיף מבי"ה וב"ש שהחזן בסימן קכ"ד סעיף ה' ויש לזה מקור מגמ' דאיתא בהגר"א ובמ"ב שם"מ אין לענות בפסדו כיון שלכא חיוב וכ"ש בריך הוא שאין לענות בפסדו אבל בין ישתבח ליוצר יכול לענות.

הגני ידידו מוקירו מאוד,

משה פיינשטיין

סימן יח

בקמן אם יש לצרפו לעשרה לתפלה בשעת הרחק

ג' דחנכה תשי"ט.

מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק מהר"ר שלמה
זלמן פריעדמאן שליט"א.

בדבר אם יש להחשיב שעת הדחק באם ע"י שלא
יצרפו את הקטן למנין עשרה לתפלה יש
לחוש שיתבטל המנין ח"ו. פשוט שצדק כתר"ע שזוהו
שעת הדחק גמור אף שיש ביהכ"נ אחר שיכולין
המתפללין לילך לשם, משום שהרחוקים משם אפשר
לא ילכו, וגם הקרובים גם לשם יש לחוש שלא
ילכו למקום שאין רגילין ויתבטלו מתפלה בצבור
ומקריאת התורה ומכל אמירת דבר שבקדושה. ואף
אם ילכו כולם לביהכ"נ האחר הרי יתבטלו מלמוד
השיעורים שלומדים בביהכ"נ זה, ואף אם גם שם
יהיו שיעורים ללמד הא לא מכל אדם זוכה ללמד
כדאיתא בע"ז שהתירו לר' יוסי אף לכהן לצאת
מא"י לחו"ל אף שנמא מטומאת ארץ העמים שאסור
ואף ליטמא בבית הפרס דרבנן אף כשמוצא ללמד
עיי"ש וכן איפסק בדמב"ם ספ"ג מאבל ובש"ע י"ד
סי' שע"ב. וגם בלא זה כיון שלהריב"ש שהביא
המג"א סי' קנ"ד ס"ק כ"ג דאף כשיש ביהכ"נ בעיר
המכילה את כולם ורוצים יחידים לבנות להם ביהכ"נ
אחר אסור למונעם הוא בכלל מונע הרבים מלעשות
מצוה לכן אף שהמג"א בשם הרא"מ סובר דאם
הביהכ"נ מכילה אותם אסורים ליפרד, מסתבר שהוא
רק לענין לבנות מתחלה אבל כשהיו שני בתי כנסיות
גם הרא"מ יודה דאסור לכוף לאנשי ביהכ"נ אחד
שיבטלו ביהכ"נ שלהם אף שיכולים להתפלל בביהכ"נ
השני ביחד דלבטל קדושה בלא צורך קדושה אחרת
הוא בכלל נתיצה שאסור גם בביהכ"נ כדאיתא בס"ס
קנ"ב. ולכן אם יש לחוש שזי שיפסקו איזה פעמים
להתפלל בכאן יתבטל המנין דכאן הוא ודאי שעת
הדחק שבוה מצרפין להרמ"א ולהמג"א בס"י נ"ה
לפי המנהג שכתבו.

אבל עיקר הדין אם רשאים בצירוף קטן או לא
שפליגי הראשונים הא אין בידנו להכריע ועל מנהג
המג"א נמי רוב האחרונים חולקין. אבל לע"ד מסתבר
דאחרי שמפורש בר"ן מגילה דף כ"ג דהא דאין
אומרים דבר שבקדושה בפחות מעשרה הוא רק
אסמכתא דמדבנן הוא והביאו הכ"מ פ"ח מתפלה
ה"ה. וגם מפורש כן בפמ"ג סי' נ"ה בא"א סוף סק"ד

הוא סניגוריא גדולה שאפשר שתתקבל תפלתו, אבל
כשעשה עבירה במעשה התפלה אינם כלום הסניגורים
מצד שאר המצות ומע"ט שעשה דמ"מ תפלה זו אי
אפשר שתתקבל מצד הקטיגור שבתפלה גופה ולכן
אינה תפלה.

וממילא גם במתפלל מתוך סידורים שנעשה
בהן עבירה כשיודע המתפלל מזה יש טעם גדול
לומר שאינה תפלה כלל. אבל למעשה אין לו לחזור
ולהתפלל דכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה והוי
מעוות לא יוכל לתקן.

ואין לומר דכיון דעיקר התפלה הוא להתפלל
בעל פה כמפורש בשבת דף קט"ו, ונמצא אף לדין
שהתירו לכתוב הוא רק להזכיר שלא נטעה שלכן
אין קפידא כ"כ מאחר שאין זה ממעשה המצוה
דתפלה גופה שהוא רק כגורם שנוכל לקיים כתקונה,
דהא איתא ברמ"א סוף סימן נ"ג לענין ש"צ שיתפלל
רק מתוך ספר המיוחד לצבור דודאי נכתב לשמו
והוא מרבותינו הראשונים כדציין שהוא ממנהיג
בשם הר"ק, אלמא דאף סידור כשר שנכתב לשם
התפלות כיופי הכתב וכדומה כדאיתא בס"ז נמי
הוא גרעין קצת שלא תהיה התפלה לרצון כ"כ.
וקפדינן זה בש"צ שהוא בתפלת הצבור שלא יהיה
בה אף פגם כזה מכיון שתפלת הצבור נשמעת בודאי
כדאיתא בברכות דף ח' שהוא עת רצון ואין הקב"ה
מואס בתפלתן של רבים צריך לראות שאף פגם קטן
כזה לא יהיה כדי שלא יהיה פתחון פה כלל למקטרג
להקטין טעלת הצבור, וביחיד שאינו ברור שתקובל
תפלתו שתלוי זה במעשיו וחכיותיו לא קפדינן אפגם
קטן כזה. אבל עכ"פ חזינן דאופן שנכתב הסידור
הוא ערשה רושם במעשה מצות התפלה ובקבלתה
לפני המקום ולכן פגם גדול כזה שנדפסו בשבת וי"ט
שהוא קטרוג גדול הוא חסרון בהמצוה ואסור אף
ליחיד להתפלל בהם.

וממילא יש ללמד דגם בשאר ספרים אף שליכא
הטעם דבתפלה יש לאסור דהמצוה של לימוד התורה
נמי יש להיות בלא קטרוג. וגם הא צריך סיעתא
דשמיא להבין דברי תוה"ק כאשר תיקנו להתפלל
ע"ז בכל יום בברכת אהבה רבה ואם יהיה קטרוג
ח"ו במצות הלמוד גופה הרי יהיה עכוב מלהתברך
בסיעתא דשמיא. ולכן ודאי יש לכל אדם ליוהר
מלקנות סדורים וספרים שיש לחוש שנדפסו בשבת
באיסור.

ידידו,

משה פיינשטיין